

Департамент інформаційної діяльності
та комунікацій з громадськістю
Чернігівської обласної державної адміністрації

Микола АДАМЕНКО

П Л А В Б А

Поезія

Чернігів
Видавництво «Десна Поліграф»
2016

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4УКР=УКР)6-5
А 28

Книга видана коштом обласного бюджету Чернігівської області в рамках обласної Програми підтримки розвитку інформаційної та видавничої сфер Чернігівщини на 2016–2020 роки.

Не для продажу.

Адаменко М. П.

А 28 Плавба [Текст] : поезія / М.П. Адаменко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 216 с.

ISBN 978-617-7323-99-9

«Плавба» — сьома поетична збірка українського письменника Миколи Адаменка, до якої увійшла суспільно-політична, пейзажна, інтимна лірика, балади, поеми, казки, катрени. Серед порушених автором тем — боротьба України за волю і незалежність, Революція Гідності, російська збройна агресія на сході України, духовне становлення і розвиток особистості.

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4УКР=УКР)6-5

ISBN 978-617-7323-99-9

© Адаменко М. П., 2016

НЕВГАСИМА СИЛА КОБЗАРЯ

(Т р и п т и х)

1

П'ятдесят третій рік. Спекотне літо.
Вже два вожді у мавзолеї тішаються.
На обрії десяток літ колишеться
В дротах колючих. Чорна нехить жити.
Початок строку. А кінець чи буде?
Гаряча туга розпинає груди.

Етапні воронки. Столипінські вагони.
Бувай, Лук'янівко... Не відаєм, куди...
Звичайно ж, від біди і до біди.
В чужинську даль. Кудись за дальні гони.
Аж десять літ принижень і знущань.
І зустрічей в неволі, і прощань.

Нас троє відособилось в тривозі
В одному із телятників-катівень,
Де в'язні були схожими на тіні
Чи на спориш, прибитий при дорозі.
І прагнули притлумити судому
Три голови в трикутнику одному.

Я – з Києва. Ті – з Харкова й зі Львова,
З корінням вирвані з університетів,
З пораненими душами поетів,
Які судинами врослися в рідну мову.
Отож занурилися в пам'яті глибини,
Де є духовні скарби України.

Й поезії Шевченкової чари
Одне одному стали дарувати,
І воскресали давні каземати,
І цей телятник, символ злої кари,
Наповнювався думами святими,
І в наших душах вогники світили.

В'язниця Харкова,
Бутирський склеп столиці,
Й знов на схід через чужу Росію.
А з наших вуст – Тарасові «Осії»,
«Сон» і «Кавказ», і гайдамаків лиця,
І петербурзькі «церкви та палати»,
Й цвіте «садок вишневий коло хати».

Ми мов сполучені посудини жагучі,
Тарасова снага в них на одному рівні,
І України промені чарівні
Нас зігрівають крізь москальські тучі...

Святого Кобзаря негаснучі вогні
Врятують нас в жорстокій чужині.

2

Колись я підмикував уявні вуса,
Щоб на царя Петра бути схожим.
А тепер те згадати боюся –
Не допусти, Боже!
І в Тараса вуса були...
Але що там казати!
Добре є добре, а зле є зле...
Історія – мати.
Все розкаже і все покаже
(Хоч і мовчить роками)...
А не хочеш-но, царю-враже,
Зустрітися з козаками
На полюванні чи на Майдані,
Чи просто так – у чистому полі?
Куди б ти втікав
У німецькім каптані
Од вольної волі?

3

Нас завше вабить висота,
Двокрилля – в нашій долі.
Одне крило – це доброта,
Друге – любов до волі.

У ритмі крил – снага глибин,
Де наше пракоріння
І вічний поклик боротьби,
Й до святості стремління.

І все, що є святим для нас
І що підвладне Богу,
В глибінь душі ввібрав Тарас
Й осяяв нам дорогу.

Й коли нова прийшла біда,
Прийшла нова руїна,
Пророк наш вийшов на Майдан
У центрі України.

Прийшла весна в гучній красі,
Заголубіли ріки.
З'єднав Тарас майдани всі
В один Майдан великий.

БОЖОГО ДУХУ СИЛА

(Балада)

Десь в якісь часи дрімучі,
В напівдикі ще часи
Жив собі народ співучий
Серед Божої краси.
Жив він так, як здатен жити,
Мав гетьмана – на свій смак,
Орав поле, сів жито,
Всяк оратай і козак.
Всяк дотепник і умілець
(Й характеристики були),
Не жалів у праці сили,
То й не бідні мав столи.
Та була одна морока –
Мав сусіда-крутія,
Без облуди ані кроку,
Ще й ядучий, як змія.
То пролізе серед ночі,
Щось поцупить із хліва,
То оббреше поза очі,
Хоч про дружбу все співа.
У роботі був ледачий
Той народець-шалапут.
Був там цар лихий на вдачу,
Забіяка і жмикрут.
На сусідського гетьмана
Він тримав прелюте зло.

Від шпигунської навали
Все в гетьманстві аж гуло.
Когось звабили на зраду
(Бо ж в роду не без іуд),
Підривалися під владу,
Зворохоблювали люд.
Тішив цар круту озлобу,
Вів політику дурну,
Розв'язав тупоголову
Богом прокляту війну.

Країну наповнили біди,
Тремтіла, палала земля,
Стріляли сусід у сусіда,
Часом брат у брата стріляв.
Стали кривавими ріки,
Трупом покрились поля,
Важко в часи оті дикі
Божа стогнала земля...

Хлопця послали на битву,
Дівчина – туга й печаль,
Творить гарячу молитву,
Віра несхитна в очах:
«Господи, дай мені крила,
Дай мені силу ясну,
Щоб ота сила спинила
Цю братовбивчу війну.
Зваж на святу мою віру,
Що в тебе рятунку шука,
Хай стану я символом миру
В твоїх життєтворчих руках»...

І раптом з небес – блискавиця,
Й де дівчина никла колосом,
З'явилась казкова жар-птиця
З магічним, божественним голосом.
Дійшла ж бо молитва до Бога,
Земними наснажена веснами,
І стала дівоча дорога
Уже не земною – небесною.
Й летить веселкове диво,
Де бою гроза не стихає,
Й жар-птиці божественним голосом
Розбурхане небо співає.
І всяк, хто тримає зброю,
Кида її в нестямі,
Й на кожному полі бою
Мир воскрес яскраво.
Наповнена Божим духом,
Любов стала зводити крила,
І цар, що війну цю роздмухав,
Став жалюгідно-безсилим.

ПЛАВБА

Кудись пливу
(Сон і не сон),
Заплив солідний –
Марафон.

Якась поганська
Ще ріка,
Що із санскриту
Витіка.

Обабіч сосен
Тихий дзвін,
Ладья плюскоче
Навздогін.

Гримочуть весла
Об краї.
Пливуть
Прародичі мої.

Сукняні свити
На плечах,
Затятість світиться
В очах.

Отож, позбувшись
Самоти,
У вічність можу
Заплисти.

СПАЛАХ КРОВІ

Львів, Тернопіль, Донецьк чи Горлівка –
Споконвічна свята Вітчизна.
Україна за волю бореться
Проти дикого деспотизму.

Зворохобився люд по вінця,
Піна з кров'ю (здригнулись гаї!).
Допекли нам чужі чужинці,
Нині ж бо ще й чужинці свої.

Буйний спалах козацької крові,
В душах волі вогонь не згас.
Вірус царської нелюбові
Безкордонням проник до нас.

Обминувши верби й калини,
Агресивно завис угорі
І на владні сягнув верховини,
В кримінальному ґрунті проріс.

Розбентежились душі наші,
Стало гаряче на землі.
Урядовці варили кашу,
А зварився козацький куліш.

НЕЗВОРОТНІСТЬ

Такий життєвий жарт:
Чим більше слабнуть ноги,
Тим водночас стає
Крутішою дорога.

Які б пригоди
Не траплялися в житті,
Кожна людина
Помира на висоті.

Лиш тут глаголить
Істина проста:
Для кожного своя є
Висота.

Усі ми альпіністи
І маємо усі однакові права:
Для жодного зворотної
Дороги не бува.

ПТАХИ ПАМ'ЯТІ

Поринув у щоденникові записи –
Таке напівмістичне зайняття.
Скептично посміхаюсь, щоб не плакати,
Перегортаю сторінки життя.

Відлуння літ. І радощі, й тривоги.
Усе те і моє, і не моє.
Не так нині й зозуля вже кує,
І в іншій ритмі вже працюють ноги.

Чийсь номер телефону... Постривай!
Давненько адресата вже немає...
З якогось тексту вирвані слова,
Чиєсь ім'я – ледь видиме в тумані.

Власних емоцій вибух – сміхота!
Чи ж варто було?.. Все ж уже за гранню.
Згадалася чиясь хода крута...
Все зникло, ніби кадри на екрані.

А все ж бо...
Щось лишилося-таки...
З кременя іскру вирвало кресало.
Знялися вгору пам'яті птахи
І закружляли попід небесами.

* * *

До ніг затерплих туляться
Промерзлі вулиці.
Крижаними вустами
Цілує відсутність надій.
Зводить судома
Обвітрені вилиці.
Звідкись з нікуди
Наказ безголосий:
– А ти радій!
І не можна наказу тому
Не скоритися,
Бо в нім щось таке,
Чого ніколи не чув.
І я мимоволі
Став бадьоритися,
І прокльонувся сміх із-під серця
Замість плачу.

* * *

Пливу я морями житніми,
Тамую у м'язах втому,
Вітер душу розхитує,
Як крону кленову.

Отож душа – наче маятник:
Від радості до біди.
І сам я, немов неприкаяний,
Хитаюсь туди й сюди.

Таки в подвійному русі
(Навколо крута круговерть),
І вже зупинитись боюся,
Зупинка ж бо схожа на смерть.

* * *

Коли життя зі всіх боків
Несхибні виструнчить багнети,
А зверху ще й дамоклів меч
Над тім'ям звисне невмолимо
(Мені відомо це не з книг),
Тоді десь схованки шукаєш –
Чи то у спогаді далекім,
Чи то в чеканні порятунку
Іздалеку, а чи зблизька.
Нарешті сам себе осудиш,
Снагу всю стиснеш, як пружину,
Й рвонешся, наче куля з дула,
Й страшну облогу розірвеш,
Не маючи часу злякатись
(Мені відомо це не з книг),
І вже у схованку ніколи
Твоя душа не заповзе.

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ МОЄЇ ВОЛІ

Холодний передхресний день мого арешту,
Що охрестив продовження дороги
З колючим дротом на узбіччях
Замість наївних тихих споришів,
З блиском багнетів, гавкотом нестримним
Вівчарок, із занепадом надій.
Чи міг я в день той, в ніч, подальші ночі
Уздріти день сьогоднішній старечий
Крізь сморід камерний, туман десятиріч.
А все ж проніс долонями прикритий
Цілющий вогник страсної свічі,
Запалений в святому храмі волі.
Він і понині світиться в душі,
Оберіга від чорної зневіри
І повсякчас мені допомагає
Пройти через чергові темні смуги
Й відзначити день пам'яті черговий.

ПРИЧЕТНІСТЬ

(Балада)

В розпалі московської навали
Моє тіло ворони клювали.

І під «Градів» дикі голоси
Кров із ран вилизували пси.

Та на тлі скривавлених заграв
Я по волі Божій воскресав.

В коліях гримучої дороги
Я втрачав гангренні руки й ноги.

Все ж трималась в'язів голова,
З серця вивергалися слова:

«Слава Україні! Кате, геть!»
І від мене відступала смерть.

Й знову власні ноги в бій несли,
Власні руки ворога трясли.

Я стояв несхитно на посту
При донецьким аеропорту.

І кипів, неначе у котлі,
В лютому Ізваринська котлі.

Вісімдесятилітню кров свою
Я проливав в дебальцівським бою.

Не раз під Маріуполем бував,
Собою своїх внуків закривав.

Тож хай не сумнівається ніхто:
Цей дідуган причетний до АТО.

ІЗ ХВИЛІ НА ХВИЛЮ

Позаростали прадавні сліди.
Ой як змінився світ!
Убідь змаліла. Та голос води
Такий, як з-за тисяч літ.
Пригуркотіла епоха нова,
Інша струмить течія.
Та під вербою вічні слова:
«Люба, кохана, моя».
Як в неоліті, шумить осока
Біля озер і боліт,
І солов'їна пісня така,
Як за трипільських літ.
Як і тепер, у прадавні віки,
Мабуть, вистачало біди.
Хтось там був схожий на мене таки,
Як дві краплі води.
Так, як і я, посміхався крізь біль,
Мрію блакитну плекав,
Тішив надію, страждав і любив,
Долю з води викликав:
«Ой вийди, доле, із води,
Визволь мене, серденько, із біди!»

Як і тепер, вистачало заброд,
До нашого ласих добра.
Та попри все залишився народ,
Що стогне, але не вмира.

СЛАВА КОНОТОПА

Пам'ятаю славу Конотопа,
Хоч минуло уже сотні літ.
Позаду залишалася Європа,
Попереду – азійський дикий світ.

Клич звияжний рине над віками,
Виграє проміння булави.
З шаблею я мчався з козаками,
Гнали москалів аж до Москви,

Тих, які лишилися живими,
Обіруч їх трупів, ніби дров,
Розвіває вітер коням гриви,
Майорить козацька короков...

Й нині наші гори та долини
Гримкотять крізь сіру каламуть:
«Обминай, вороже, Україну,
Бо розбудиш в ній козацьку лють!»

ЖИТТЄВІ ПЛАСТИ СКОНДЕНСОВАНІ

* * *

Цупкі життєві сіті
Є веселкові й сірі.
Уміння в світі жити –
Прерогатива звірів.

* * *

У вірші вглиблююсь,
Питаю: «Де ти, де ти,
Збільшувальне скло
Душі поета?»

* * *

Той доростає до себе,
Знаходить повсюди чари,
Хто бачить зоряне небо
Навіть крізь хмари.

* * *

Божа милість чи гнів? –
Хочу збагнути молячись.
Бог мені повелів
Жити довго і боляче.

* * *

Лікарі стоять на чатах,
Бо хвороб тих море.
Та марно тіло лікувати,
Коли душа квола.

* * *

Життя наше – поле бою,
Ми творим себе в боротьбі,
Доля – не поряд з тобою,
Доля твоя – в тобі.

* * *

Це, мабуть, від Гороха-царя
Щось таке нашу гордість скоря –
Із очима, неначе рани,
Заглядаємо в долоню пана.

* * *

Одні пішли вже, іншим ще іти
Під шатами блакитними.
Так важко бачити хати,
В яких уже не світиться.

* * *

Стає безбарвне і примарне
Це життя,
Коли зникають
Точки опертя.

Звідусюди сунули навали,
Виривали з коренем калини,
Та Україна завше проростала
Кучерявим рястом крізь руїни.

* * *

В нас доля – мов стріла на тятіві,
То й ми такими бути мусимо.
Завжди не подобались Москві
Наших козаків веселі вуса.

* * *

Холодні вітри звідусюди,
Злий дух нашу долю в'яже.
Та є в нас сміливі люди,
Вони ще себе покажуть.

* * *

Треба душі плекати, як квіти,
Очищати вчинками колосистими.
Кажуть, важко (а надто у старості) жити
З душею нечистою.

* * *

Весна вже розполохала морози,
Закони Божі мають суть залізну.
Хоч на дорогах гримкотять погрози,
Не гасне в душах світло оптимізму.

* * *

Виринувши з-під холодних снів,
Ліс вільховий вже позеленів.
Зла зима здала свої права –
Відчаю в природі не бува.

* * *

В холодні, сірі і нечисті смуги
Потрібно неймовірної напруги,
Щоб зводитись на власні верховини
Й оптимістичні приручать хвилини.

* * *

Явивсь світанок променем незгасним
Із молодим пташиним голосом.
Благословляю день вчорашній,
Що проминув майже безболісно.

* * *

Часом ламає буря крила,
Часом не в силі хрест нести.
О Боже, подаруй ще сили
Чергову негідь перейти.

* * *

Днини весняні – немов паралітики,
Очі скляні і пашеки голодні.
Певно, пробившись крізь душі жорстокі політиків,
Квітень такий агресивно-холодний.

* * *

Хатні квітки тепляють морозяний час,
Такі вони милі, такі жадані,
Але свою звабу втрачають у наших очах,
Коли за вікном розбуяються барви весняні.

* * *

Кожен митець прагне грати на струнах безмежності,
Та не за кожним з них гоняться гроші шалені.
Жодна книжка, видана в добу незалежності,
Не додала ні копійки в мою незалежну кишеню.

* * *

Душа може так відтанути,
В ній стільки тепла прибуде,
Що з тобою стануть вітатися
Навіть незнайомі люди.

* * *

Найвища влада – над собою влада,
Не жди рятунку здалека й зблизька.
В тобі до себе доброта і зрада,
І сила ката, і рятівника.

* * *

Напевно, за законами тайги
Болюча істина утверджується в груди:
Життя скорочують не лдише вороги,
Життя скорочують часом найближчі люди.

* * *

В моїй душі
Ранимій, волелюбній,
Лишає рани
Люд цей самогубний.

* * *

Хоча ще літо десь за гранями,
Та вже порушено загати,
Тож треба душі розфіранити,
Щоб світло сонячне вбирати.

* * *

Раптом відчув себе, мов птах безкрилий –
Чи заповзла до серця сила зла,
Чи наступив на предківську могилу,
Хоча та вже й невидима була.

* * *

В мудрих душах зайві жалі.
Наливаймо у сходи зелені
Добру силу, допоки ми ще на землі,
Спочивати вже будем під нею.

* * *

Оптиміст і песиміст не схожі завше.
Всі вони в свої гурти гуртуються.
Оптиміст надіється на краще,
Песиміст до гіршого готується.

* * *

Ішов я, сумлінний бурлака,
Тягнув свій важкий баркас.
Всі плачі свої вже відплакав,
Тепер вже сміятися час.

* * *

Розтуляю вії –
Навкіл втіхи мало:
Коні воронії
Воронами стали.

* * *

Усе в тугім напруженні навколо,
Ген тішаться граки крутими віражами,
І знахабніли вкрай вітри-мажори,
Які людські закони зневажають.

* * *

Так невідступно котяться роки,
Одна за одною ліричні рвуться струни,
Лиш чути плюскіт давньої ріки,
Який перетворився вже на луни.

* * *

Світ оголився, й душі без прикрас,
Чужинські коні луг потолочили,
А з високості дивиться Тарас
На отчий край болючими очима.

* * *

Ідуть старі і молоді
За славою-псяюхою.
А соловей співа й тоді,
Коли його не слухають.

* * *

Трапляється радість,
А більше печаль та жалі.
На грудях – шрами,
На серці – мозолі.

* * *

І поле широке, і небо високе,
Тривоги ж – рідня,
А здалеку чути невпевнені кроки
Прийдешнього дня.

* * *

Буває, у груди вклиняють сваї
Словами – заочно й при стрічі.
Трапляється, словом вбивають,
Та найчастіше калічать.

* * *

Стихають плачі та крики,
Сон входить у царство своє.
Коли вікна склепляють повіки,
На серці світліше стає.

* * *

Для серця відради шукаю,
Пірнаючи в ранню рань.
Нових знайомств уникаю –
Боюся розчарувань.

* * *

В моїй душі тримається стабільність
І серед тиші, і в бурхливім гомоні.
Із сонцем я пов'язаний мобільно
Через судини-промені.

* * *

Лихо часом підкрадається тихо,
Часом зненацька у груди б'є.
До вселюдського лиха
Кожному ще додається своє.

* * *

Заполонила далі
Модерних віршів тьма –
Технічно досконалі,
А от душі нема.

* * *

Верби стоять у святкових коронах,
Зозуля натхненно кує.
Вітер тримає у теплих долонях
Схвильоване серце моє.

* * *

Аж тремтять напружені антени,
Вже до всього звичні, а тремтять.
Плин життя якийсь такий непевний
І таке ж непевне майбуття.

* * *

В день пам'яті на кладовищі
Душі чистіші, думки світліші,
Зіркиші очі, прямиші спини,
Прозоріші стають земні глибини.

* * *

Учись у весняного поля,
Учися в траві.
Коли тебе косить недоля,
Глибинним корінням живи.

* * *

На нас чатують
Хижі таті.
Ми тому бідні,
Що багаті.

* * *

Брехня не підносить
Людину на крилах,
Брехня – як наркотик:
Знесилює душу і тіло.

* * *

Пігмей не осмислить
Всього, що навколо.
Чим вища людина,
Тим ширше її видноколо.

* * *

Культ вогню очисного
Панував у прадавній нашій історії.
Йшла дорога до вічності
Через крематорії.

* * *

Та поезія
Не дарунок неба,
До якої
Опускатись треба.

* * *

І прикрощі дрібні
Вкорочують нам віку,
Адже й дрібний комар
Не ліпший, ніж великий.

* * *

Буває, що й талант –
Надійний страж наруги –
Й талановиті люди
Часом бувають недолугі.

* * *

Над трунами нікчем пам'ятників сила
Прешишних – звична карусель,
У Льва ж Толстого – лиш пружок могили,
Оброслої травною – от і все.

* * *

Переможне «ура»,
Стогін душ і квиління тіла.
І чим вища гора,
Тим більше кісток на схилах.

* * *

Світ переповнений дивами
Та історичним димом від багать.
Вітри холодні не бувають,
Коли в душі кайфує благодать.

* * *

Щоб зберегти
Свої круті розкоші,
Народ купляють
За народні гроші.

* * *

Всього є в душі у жінки –
І від землі, й від неба.
А все ж її, мов ялинку,
Таки прикрашати треба.

* * *

В душах воля всякчас молода
Й тьму скоряє, немов свічадо,
Тож в санскритському слові «майдан»
Знову музика зазвучала.

* * *

Я спав, та щось мене
Зненацька розбудило.
Вийшов надвір –
А там творилось диво.

* * *

Від свічі іще світло в очах,
Хоч її погасив уже вітер.
Не біда, що погасла свіча –
Її можна іще запалити.

* * *

Щирість є одвічна
В гучнім орлинім клекоті.
Нещирий друг страшніший
Від ворога далекого.

* * *

Критики в нас нівроку,
Трудяться залюбки,
Визначають книги року
За кількістю в них матюків.

* * *

Шукаємо під парканами
Загублене щось своє.
Багато чого читаємо –
Мудрішими не стаєм.

* * *

Нудоті вже нема куди рости,
Хоч словеса – неначе блискавиці.
Мені б оце устати і піти,
А я сиджу і слухаю дурниці.

* * *

Стою на кручі над літами,
Де і моє, і не моє.
Усе, що вимріялось, – тане,
Що заперечувалось – є.

* * *

Конвеєр-час
До нас приносить зроду
То коксівне вугілля,
То породу.

* * *

Що б там не діялось
Навколо,
Біль втрати
Не зника ніколи.

* * *

Іншого, мабуть,
Нема ніде:
Ніч важка з собою
День важкий веде.

* * *

Усе, що з нами діється –
Мороз на свіжі вруна.
Найбільш облуди сіється
З високої трибуни.

* * *

Неначе ніч, бува дорога чорна,
Буває й світла, мов погожий день.
Переплелось красиве і потворне
На гомінкому торжищі людей.

* * *

Вийшов з просторого вокзалу –
Майданним духом пронизало,
Який торкнувся вже й села,
В душі надія ожила.

* * *

У кожного
Є світобачення своє,
Але недоля жодному
Снаги не додає.

* * *

Щоб не задихнутися
Од випарів боліт,
Ми творимо собі
Свій паралельний світ.

* * *

Лиш той перемага
В життєвім герці,
Хто йде зі сміхом у душі
Й з надією у серці.

* * *

Щоб у житті ставати
Більше зрячими,
В людських очах
Себе потрібно бачити.

* * *

Космосу лунке серцебиття,
Бог в людські глибини заглядає,
Він потужні формули життя
У дозрілі голови вкладає.

* * *

Дні гримкотять над вічами, над відчаєм,
Над ранами гангреними землі.
Люди ідуть з запаленими свічами
Й зі знаками питання на чолі.

* * *

Коли крутий ти став
Й друзів старих забуто,
Бійся, як вогню,
Потрапити у скруту.

* * *

Батько так далеко,
Трохи ближче – мати,
Мушу рід свій чесний
На плечах тримати.

* * *

Думки до zenіту,
Чуття поруч з ними,
Там душі померлих
Для мене вже зримі.

* * *

Вже останній друг дитинства
В позасвіття відлетів,
Давні луни й відголосся
Ще тримають у житті.

* * *

Через вири і загати
Стежку зболену веду,
Хочеться запам'ятати
Кожну квіточку в саду.

* * *

Літа летять птахами в небі
Поміж проталинами синіми,
А в пам'яті самотній лебідь
У білім смутку десь над Німаном.

* * *

Часом душа від туги плаче,
Коли безсила проти зла,
Тому слова стають гарячі,
Неначе вирвались з ствола.

* * *

Модерні творимо програми,
Життя готує шахи й мати.
Я так вже скучив за листами,
Але їх нізвідки чекати.

* * *

В мої сумовиті
Пречисті гаї
Приходять спочити
Лиш люди свої.

* * *

Згадаю все, що серцю любе,
Що душу болем не пече.
З мого дитинства тиха Убідь
По жилах солодко тече.

* * *

Не раз мій край на клапті дерли,
Упир облудний кров смоктав,
Страшні зміїни його жерли,
Та він, мов фенікс, воскресав.

* * *

Коли тебе від ранку і до ранку
Обстрілює ворожий кулемет,
Потрібно мати, окрім вишиванки,
Ще й непробивний бронезилет.

* * *

Трапляються беззахисні поети,
На них полую хижий упир днів.
Так необхідні їм бронезилети,
Щоб зір холодний душу не пробив.

* * *

Поет сприймає
Нероздільним світ,
Сучасне і минуле –
Моноліт.

* * *

Летять за роками роки,
Мов коні з вихрастими гривами,
А вітер співає пісні,
Віками йому наспівані.

* * *

Спекотне літо. Десь погримує гроза.
Ген дощ спуска мережані подолки.
Поруч зі мною йде Адаменко-козак,
Навічно вписаний до Сосницького полку.

* * *

Стою у світанковій сизій млі,
Милуюся красою огороду,
Прив'язаний надійно
До свого прароду.

* * *

Хоча напівпусті медові соти,
Й зозуля аритмічно щось кує,
Все ж стало модно бути патріотом,
Тож перспектива у народу є.

* * *

Буває, допікають тіла болі,
Буває, біль душевний допіка.
Трапляється, ти сам шукаєш долю,
Та найчастіш – доля тебе шука.

* * *

Трапляється, йдемо дорогою,
Яка до глузду не дотична.
Не все вимірюється логікою,
Дещо буває й алогічне.

* * *

Не порівняти з тихим озером життя –
Воно бурхливе й то солодке, то солоне, мов ропа.
Той проживе, мабуть, без каяття,
В кого душа холодна і сліпа.

* * *

Щоб від ганебного безсилля не сконати,
Козацьким духом вирвались за ґрати,
Пішли, долаючи і страх, і втому,
По барикади гребеню крутому.

* * *

Був дядько Федір – наче й не було.
Чим жив? Яким він був «па пиці»?
Забулося його добро і зло,
Лиш пам'ятається: він грав на скрипці.

* * *

У власнім полі є найбільше волі
(Оратай предок душу там лишив).
Коли в тім полі є ще й три тополі –
То символ історичної душі.

* * *

Ті творять будинки, інші – два із глини.
Ті в космос літають.
Ті землю вголублюють плугом...
Якби не було у нас Ліни Костенко,
Більше було б писак недолугих.

* * *

Буває, душа радіє, буває, вихлюпує сльози.
Усякого вистача.
Та твердо ступаєш крізь зливи, крізь грози,
Коли щось людям потрібне несеш на плечах.

* * *

Під теплим трепетом беріз,
Що небові рідня,
Я відшукаю слід зорі
В терпких обіймах дня.

* * *

Я крізь миті пробираюся
Не всує,
Кожна мить мене по-своєму
Шліфує.

* * *

Зір курця й пияка
Не вголубить краса м'яти-рути.
Каламутним очам
Видається весь світ каламутним.

* * *

Дістав до печінок підступний сусід,
Що у світ вивергає страхаючі звуки.
Не хочеться навіть дивитись на схід,
Бо там, замість сонця, лиш «гради» та «буки».

* * *

Така агресивна спека – напевно, з Криму,
Аж серце якось аритмічно тріпоче.
Спека з душі витискає такі недолугі рими,
Що рука на папір їх покласти не хоче.

* * *

Шляхи перегороджено.
Юнь невідступно гине.
Невже, це є народження
Нової України?

* * *

Українцям
Зарадить лиху
Спалах крутий
Інфекційного сміху.

* * *

Коли наступають нові ординці
Й криваві лютують віхоли,
Тоді колишні «малі» українці
Хутко стають великими.

* * *

Над агресивними бур'янами
Кажани лопочуть цупкими крилами.
Біля хати-пустки плачуть вишні
Чорними сльозами закостенілими.

* * *

Знаю: кожен поет живе на приватній планеті,
Власне небо у кожного, власні мрії і сни.
Не беруся судити сучасних поетів –
Адже мусить суддя бути вищим за всіх.

* * *

Суне московський мат,
В нім дика злоба одвічна.
Коли гармати гримлять,
Поетам мовчати грішно.

* * *

Нас прагне Москва у концтабір запхати,
Українців зігнути в дуги.
Та не буває у нашій хаті
Безголосої смуги.

* * *

Вдивляюся в життя основи,
Двоїстість здибую повсюди:
Бувають змії двоголові,
Бувають двоєдушні люди.

* * *

Всього начитався я по вінця
І наслухався – не лізе вже.
Хай мене «малого українця»,
Доля від нудоти вбереже.

* * *

Усякі бувають стрічі
На просторах безкраїх.
За усмішками на обличчях
Друзів собі вибираю.

* * *

Бувають люди – як блискавиці,
Бувають – як комиші.
Та в кожного є свої таємниці
В душі.

* * *

Життя для того
Сірим стає,
Хто позичає,
Та не віддає.

* * *

Озався обрій новою грозою,
Шугнули вітри світові.
Подаленіли старі герої,
Наблизилися нові.

* * *

Поезія жива
В глибинах душ захована,
Буденні там слова
Раптом стають святковими.

* * *

То плачемо,
То радіємо.
Життя – це збіжжя
Не провіяне.

* * *

Поезія – це конденсат життя,
Його здобута суть пречиста.
Поезія – це відкриття
Ключами слів найтонших істин.

* * *

Усяке буває лихо
(Вдача усяка в нім):
Або підповзає тихо,
Або кресоне, мов грім.

* * *

Чути із далини
Залпи (якби ж останні!).
Є антипод війни –
Гаряче миру чекання.

* * *

Тримати слово – як тримати гідність,
Вселяти в нього душу, а проте
Часом вважає хтось за необхідність
Балакати пусте.

* * *

В'ються спогади понад пущами,
Заглядають за чорні грані.
Усе менше дзвінків пропущених
На мобільниковім екрані.

* * *

Там, де ясніла хата,
Лиш вітер в жалобі свище.
Й лишилась ялинка крислата,
Мов пам'ятник на кладовищі.

* * *

Життя переповнене щедро дивами
(В таке не повірити – гріх).
Трапляється, мертві на білому світі
Тримають живих.

* * *

Живу в оточенні самоти,
Хоч безліч знайомих маю.
Натхненні пишу листи –
Та нікому не надсилаю.

* * *

Упала паморозь на квіти,
В людей також таке бува.
Але, як кажуть, треба жити,
Й зайві жалобні тут слова.

* * *

Ті білий світ, немов бедлам,
Сприймають,
У кого у душі
Ладу немає.

* * *

Є свій менталітет
І в бідного, й в заможного.
У кожного свій хрест
Й свій храм в душі у кожного.

* * *

Безліч мудрих книжок потрапляє до рук,
Та, напевно, сягає найвище
Наймудріша з усіх наук –
Філософія кладовища.

* * *

В тумані далі,
Сум незворотності.
Чим глибша старість,
Тим більше самотності.

* * *

В душі небачені місто й село,
Небачена річка плюскочеться.
Ностальгія за тим, чого не було,
Та чого неймовірно хочеться.

* * *

Заколихані гімнами старшобратськими,
Від святинь відрікались Москві на угоду.
Тому великою кров'ю платимо
За свободу.

* * *

Героїв імена
Край бережуть недремно.
Лиш їхня б кров
Була пролита недаремно.

* * *

Душею зболений, прямую
На прощу до лісів,
Де тиша розщепилася
На сотні голосів.

* * *

Екран часу. Нове кіно.
Проходим перевірку.
Йдемо не в двері чи в вікно
В Європу, а в квартиру.

* * *

Спинилось серце,
Глянуло в світи
Й подумало: «Чи варто
Далі йти?»

* * *

Новий світанок. Сивий спокій гаю.
Білі хмарини в небі попливли.
Борюся з болями. Іще перемагаю.
Принаймні, ті ще не перемогли.

* * *

У пам'яті літа перебираю
(Ті, що на волі, й ті, що у тюрмі).
Мене у веснах вже немає,
Лиш щось від мене – у зимі.

* * *

Мені лише у снах ще пахне веснами,
В душі колишеться лиш тінь від літа.
Озвалась однокурсниця-ровесниця
Немов із того світу.

* * *

Того не лякають
Осінні негоди,
Хто в осені літо шука
І знаходить.

* * *

О доле, де ти, доле, де ти?
Ніхто не знає, де ти є.
Нас ловить світ в свої тенета
Й часом тюрмою нам стає.

* * *

Сонце не відає печалі,
Лиш оптимізмом виграє,
Людям тепла не позичає,
А в подарунок їм дає.

* * *

Десна із вічності священні котить води,
У них первісна сутність прадобра.
А я судинами прирощений до роду,
І до прароду, і до пра-, пра-, пра...

* * *

Для людини потрібна яскрава мета
І хвацькі ноги (хоча думка ця вже не нова).
Але тут ще треба гнучкого хребта
Й щоб була на плечах не пуста голова.

* * *

Мати народжує дитя
Часом в пекельних муках,
Щоби продовжити життя
У дітях та онуках.

* * *

В людському житті парадоксів багато,
Трапляється – ті переходять межу.
Буває, чужинець прикинеться братом,
Щоб право дістати на власність чужу.

* * *

Якби ми вірили, що наші імена
Потужні мають сили,
То ми б їх, як корони золоті,
Носили.

* * *

Тиран, немов таран,
Гула чолом у вічність,
Все ж порохом стає –
Така трагічність.

* * *

Ішли ми крізь люті негоди
Й почули свободи гук,
Лиш би нам та свобода
Не зв'язала рук.

* * *

За камуфляжем не ховав обличчя,
Майбутньому знадієно дивився в очі.
Приписаний був до двадцятого сторіччя,
Та все ж і в двадцять перше перескочив.

* * *

Береза біля річки
На підгірку
Ясна й спокійна,
Як осіння жінка.

* * *

Батурина страшна судома...
У пам'яті застигло все.
І лиш поет сльозу у слові,
Як естафету, понесе.

* * *

Був друг –
І вже немає друга.
Згоріла смуга радості,
Лишилась болю смуга.

* * *

Хуга, як злодій, свистить,
Від неї нема порятунку.
Приходить весна у сни,
Вишива там свої візерунки.

* * *

Найточніші виміри
Сутності держави –
Відстані від задуму
До справи.

* * *

Коли вгрузаємо в гріхи,
Над нами ворон кряче,
Й то ми німі, то ми глухі,
А то стаєм незрячі.

* * *

Буває, словом задзвеню,
То влучу в ціль, то мимо.
Немає диму без вогню,
Та є вогонь без диму.

* * *

Красиво говорить? Не знаю.
Мабуть, не в красивості суть.
Часто таки буває –
Слова камуфляжем стають.

* * *

Пишеться не тому,
Що рука свербить,
Просто гріх старому
Світ носить в собі.

* * *

Потрібно людям перейти
Сім бродів-перебродів,
Щоб спільну суть в житті знайти
Й назватися народом.

* * *

Бува жадана
І свята
Натхненно-творча
Самота.

* * *

Нам часом
Опечалює душі
Непотрібне вітрило
На суші.

* * *

У млині часу таки завізно –
Чи горить, а чи згаса свіча.
В осені немає оптимізму,
Все ж краси й в згасанні вистача.

* * *

Із долею
У вічнім поєдинку
Одвічна героїня –
Жінка.

* * *

Бував на заході й на сході я
Серед штормів, серед димів.
Фрагмент забутої мелодії
В душі глибинах задзвенів.

* * *

Часом люди у снах здійснюються над дахами
І линуть у вись.
Були вони, видно, птахами
Колись.

* * *

Там дух народу
Є найвищий,
Де тісно від слідів
На кладовищі.

* * *

Скрипка лежить у футлярі,
Немов у труні.
Воскресить її може лиш той,
В кого в серці чуття вогняні.

* * *

Пливуть і пливуть роки,
Плав по річці неначе.
Київ у серці лишився таким,
Яким його вперше побачив.

* * *

На землі бур'яни й жита,
Моря, і гаї, і пущі...
Як би високо птах не літав,
На землю таки опуститься.

* * *

В пам'яті завше ячать
Мною дороги сходжені.
Та завжди викликають печаль
Коні стриножені.

* * *

Залишила радість сади,
Листя під ноги стелеться.
Та це ще не знак біди,
Це ще не та метелиця.

* * *

Варто давню істину
Пригадати людям:
Кресало без кремені
Іскри не добуде.

* * *

Вдивляймося душами
У дні, роки, віки,
Адже посеред них
Немає близнюків.

* * *

Є біль душі,
Біль тіла, біль планети.
Часом і біль дає
Наснагу для поета.

* * *

Дике поле в нашій долі
Колись щедро засвітилося,
Але нині в Дикім полі
Дикі люди народилися.

* * *

Спиляли в полі три тополі,
Лишилось безтопольним поле,
Неначе пташина безкрила,
Немов безіменна могила.

* * *

Ген наскільки видно навкруги,
Розрослись Петрові батоги.
Звісно, під копитами ворожими
Землю цю нападники батожили.

* * *

В старій від печалі
В'яне голова –
Забулися щоденних
Молитов слова.

* * *

Взялися памороззю скроні,
Горта літопис мій життя.
Твої замріяні долоні
Покращують серцебиття.

* * *

Життя і є життя –
І в радості, й гризоті.
А ще воно – прощань
Конвєср незворотній.

* * *

Осінь здійма на плече
Власну веселку барвисту,
Потім тебе обпече
Холодом мертвого листу.

* * *

Побіля школи для глухих
Малюють діти на асфальті
Ними ніколи
Не чутий сміх.

* * *

Думка злітає із гілки на гілку,
Із верховіття на верховіття,
А потім злітає туди,
Де зірок золотаві
Яскраві суцвіття.

* * *

Іду на вибори
І трішечки радію:
А може, й вдасться
Вибрати надію?

* * *

Віки бродило лихо
Над полями,
Сльози людські
Ставали кришталями.

* * *

Перемололась
На смуток чайний
Юність моя
Запальна і наївна.

* * *

Як і колись,
Грію руки над ватрою,
Спомин гіркий
Мені душу роз'ятрює.

* * *

Ще доносяться здаля
Живої скрипки звуки.
Забув обличчя скрипаля,
Лиш пам'ятаю руки.

* * *

Ще в пам'яті тюремні двері, ґрати,
Ще непокора не лиша чоло,
Та вже не вмію, як колись, співати –
Життя горлянку обпекло.

* * *

Шануєм героїв, справляємо тризну,
Тисячі люду горе співають до дна.
Воюємо ми за Україну-Вітчизну,
Отже, це є Вітчизняна війна.

* * *

Можеш вірити чи не вірити,
Та у вдачі людській у всякі часи
Плюси схожі на схрещені мінуси,
А мінуси – на розщеплені плюси.

* * *

Я сосничанина впізнаю
Будь-коли і в будь-якому краї
По манері балакати
І по гордому невмінню плакати.

* * *

І з заморського світу
Долітає премудрість жарту:
«Коли друга можна купити,
То його купувати не варто».

* * *

Самотній не той,
Хто живе в самоті,
А той, хто самотній
В гурті.

* * *

Часом істина душу крає,
Часом підійма до бою,
Хоча вона не буває
Ні доброю, а ні злою.

* * *

Найглибшу річку
Той перебрєде,
Хто сам собі прем'єр
І президент.

* * *

Надія долає
Найвищі брами,
А ще вона лікарка
Над лікарями.

* * *

Обіцянки –
Це теж борги,
І з них не складуться
Стоги.

* * *

Радість того
Залишила,
Хто надто пропах
Грошима.

* * *

У ці круті часи
Нам вистача роботи:
Робимо з дуба клин,
Щоб дуба розколоти.

* * *

Така віддавна
Істина прозориться:
Перемагає той,
Хто бореться.

* * *

Напевно, це свідчення
Вже не нове:
Не завше найдужчий
Найдовше живе.

* * *

Напевне, це з досвіду
Вийшло крутого:
Немає таких,
Які б не боялись нічого.

* * *

Нам від викругасів ворожих
Завше серце крається.
Найстрашніше, коли ворог
Ласо посміхається.

* * *

Дуже ошадливий
Дядько Мусій:
Гавкає сам –
Економить на псі.

* * *

Шукав пес посла
До дрімучого лісу,
І ось жирну курку послав
На розмову із лисом.

* * *

Маю нагадати
Істину просту:
Рекламувати зайве
Відвагу й доброту.

* * *

З ганьби пуття не буде,
Це твердження не нове.
Від ганьби не втечеш нікуди,
Якщо та в тобі живе.

* * *

В'януть добрі новини,
Мірки духовні втрачаються
Там, де ціна людини
Статками визначається.

* * *

Завше петляє зло люте,
Щирість тримає в ярмі.
Для добра мають бути
Лиш дороги прямі.

* * *

В річці зіпсований пором
Все глибше осідає.
В душі приховане добро
Само себе з'їдає.

* * *

Щиро сміятись не гріх,
В тім сміхові суть красива.
І на дорогах крутих
Сміх сильніший від гніву.

* * *

Споконвіків
В усіх краях
Не за пір'я люблять
Солов'я.

* * *

Всі, в цьому світі поселені,
Мріють про майбуття.
Той, хто без роду і племені,
Має коротке життя.

* * *

В кожного в житті своя напруга,
Поєднано своє і світове.
В кого нема ні ворога, ні друга,
Той вже не живе.

* * *

В біді не буде
Жалість благодійна,
Там допоможе
Лиш рука надійна.

* * *

Все на теренах світу
Має місце своє.
Кожна стеблина жита
Полю снаги додає.

* * *

Ось у житті
Гармонії снага:
Крива гирлига
Кривому помага.

* * *

В пшеницю, у жито
Не йди за грибами.
Не можеш вкусити —
Не клацай зубами.

* * *

За ледачу бездумність
Завше треба платити пеню.
Із холодного попелу
Не добудеш вогню.

* * *

Причини прогресу
Шукати не треба,
Його повсякчас
Супроводить потреба.

* * *

Пиякові чарка –
Не свіча,
Він безладу в дворі
Не поміча.

* * *

Не всяк в чужому
Лихові ночує,
Свою болячку
Кожен ліпше чує.

* * *

У слові знає той лиш
Справжній толк,
Хто власним язиком
Чоло собі розтовк.

* * *

Лиш той всякчас
Вдоволений і ситий,
Хто вміє язиком
Траву косити.

* * *

Щоб вберегти
Себе від лиха,
Добро робити
Треба тихо.

* * *

Слід зважувати кожну мить
У світі цим широкім,
Буває те, що «от щастить»,
Часом вилазить боком.

* * *

Мабуть, для всіх
Не новина:
Вода глибока
Мовчазна.

.
* * *

Не кожну істину сприймаєш залюбки,
Не всякий повтор нашу душу окрилює.
Вивергати обридлі думки –
Як писати білим по білому.

* * *

Навкіл одні
Стратеги та гаранті,
А десь під ними
Горбляться таланти.

* * *

Колись ми ступали
Одною колоною,
Навчились плескати
Й одною долонею.

* * *

Буває всяке у житті:
Часом близький хтось чи далекий
На тебе кине чорну тінь,
Мовляв, щоб захистить від спеки.

* * *

Вдивляюся душею
В кожную мить,
Сльозяться очі,
І душа щемить.

* * *

Найнебезпечнішим
Є той вогонь,
Що з нерозумних
Вирвався долонь.

* * *

В каламутні
Днини сірі
Творчість – ліки
Від зневіри

* * *

У погожі й хмурі днини
Давні згадую билиці.
Очища мені судини
Сплеск родинної криниці.

* * *

Зорять із пам'яті озерця
В погожі дні і в дні похмурі.
Так тепло туляться до серця
Очеретяні шевелюри.

* * *

Щоб строфа гриміла, як гармата
Чи весни задіяна гроза,
Так потрібно будь про що сказати,
Як ніхто до тебе не сказав.

* * *

Найстрашніша смуга
У житті,
Коли нудно і самому,
І в гурті.

* * *

Рибам не в змозі вже жити,
Смерть – поодинці й громадами.
Скоро їх будуть глушити
Ядерними зарядами.

* * *

Ми уже знаєм достоту
(Доходить й від предків луна):
Найбільше висмоктує поту
Робота дурна.

* * *

Хай нас навчають жити діти,
Бо ж таки бачимо:
Давно відвикли ми радіти
По-дитячому.

* * *

Часом оживляєм
Пустелі на суші,
Найважче долати
Пустелі у душах.

* * *

Їжачок не впадає у відчай
Перед жодними ворогами.
Такий малий, такий доброзичливий,
Але ж захищений колочками.

* * *

За кроком косарським – крок,
Долає коса травицю,
Лише треба мати брусок
Міцніший за крицю.

* * *

Там стає менше негод
Й не одне сотворяться диво,
Де звичне слово «народ»
Вимовляється шанобливо.

* * *

Часом стаю я такий видющий,
З такою просвітленістю в очах,
Тож майже в кожній людині суцїй
Бачу хрест важкий на плечах.

* * *

Коли запахло порохом
Із-за московських грат,
Знецінились слова
«Сусід» і «брат».

* * *

Миротворчі слова не нові,
Ними тішились «білі» й «червоні».
Сталін теж гундосив про мир,
Приносячи в жертву мільйони.

* * *

Можна забути сни,
Екзотичні краї, романтичне море,
Але ж не можна забути
Болючого власного горя.

* * *

Як не мудруй,
А все ж затям:
За життя слід платити
Життям.

* * *

Р. Д.

Нас кликала одна сурма,
Один бив вітер в груди.
І ось тебе уже нема,
Скоро й мене не буде.

* * *

Моя ще не дійшла
До прірви путь:
Мене ще мої учні
Пізнають.

* * *

Ще не всі мої надії
Відцвіли,
Ще я чую пульсування
Крил бджоли.

* * *

В негоду скосиш,
В гожий день згребеш.
Є небо сіре –
Буде й голубе.

* * *

Не лише в снах,
А й наяву
Супроти вітру
Ще пливу.

* * *

Стою біля старого парку,
(В душі відлунює війна).
На голубому неба аркуші
Бог творить віщі письмена.

* * *

Не вперше оце відчуваєш
Щемкою душі половиною,
Як небо пекельно палає
Над Україною.

* * *

Ми вже жертвною
Кров'ю освячені.
Ми вже в зеніті
Яскраво позначені.

* * *

Сонце сходить і заходить,
Але зійде знов.
Воскресає у народу
Героїчна кров.

* * *

Вже без прикрас
І ростемо, і діємо.
Суворий час,
Хоча і обнадійливий.

* * *

Вже рвуться з неба
Божі блискавиці,
Щоб нам очистити
Замулені криниці.

* * *

Стає облудою
Одвічно
Продажна слава
Синтетична.

* * *

День побрів кудись за перекази,
Опустивсь туман на спориші.
Сутеніє. Треба поспішати,
Поки є ще музика в душі.

* * *

Вона крутилась на життєвій каруселі,
Навіть у шлюбі – мов на самоті.
Не вийшло лицедіяти на сцені,
Тож стала лицедіяти в житті.

* * *

Чарівна небесна просинь
Налила у груди сили.
Молоді дівочі коси
В душі юність воскресили.

* * *

Пишається колосом жито,
Тішиться заводь осоками.
Серпнева дозрілість літа
В теплих обіймах спокою.

* * *

Трапляються люди надмірно пихаті,
Що пнуться в аристократи.
Я бачив, як з таких спадала позолота
В тюрмі чи за колючим дротом.

* * *

Крізь нас пролітають олюднені миті
То темні, як сажа, то світлі, як маки.
Три раси людей існують у світі:
Добрі, злі і ніякі.

* * *

Люд запхали
В полярні світи
Чорнодуші
Партократи.

* * *

Моя Україна
Буде завжди молодою,
Її ж бо джерела
Світ напували живою водою.

* * *

Збентежив спогаду глибини,
Навіяв чари молоді
Яскравий спалах горобиний
У світлі місяця блідім.

* * *

Багато дивного
Є в нашім білім світі –
Вродливіше у надвечір'ї сонце,
Ніж в зеніті.

* * *

Ідуть поодинці й рядами
Кудись у краї несходимі.
Є ті, що стежки прокладають,
І ті, що чвалають за ними.

* * *

Коли відпалало жоржинами літо,
Коли почорніла у полі стерня,
Коли не знаходим, від чого радіти,
Радіймо бодай від народження дня.

* * *

Далеке вже близьким стає
Печально-величальним,
Коли зозуля жалю завдає
Стривоженим мовчанням.

* * *

Дуже схожі нині і колись.
Як не випинай дугою груди,
На яких спіралях не крутись –
До одної пристані прибудем.

* * *

В нашім житті бувало всякого,
Але здебільше – каламуть.
Ми то сміялися, то плакали,
Коли вдивлялися в майбуть.

* * *

Осінній чути перегук –
Музика печальна.
Каштани падають на брук –
Це так ненатурально.

* * *

Бувають щемливі наруги,
Буває не прощений гріх.
Здебільше ж згинаємось в дуги
Під тиском думок важких.

* * *

Мати у важкій самотині,
Загляда душа за небокраї,
Бо висить гітара на стіні,
На якій уже ніхто не грає.

* * *

Гумористи ходять без зарплати,
Підбирають крихти на столі,
Адже урядовці й депутати
Відбирають в гумористів хліб.

* * *

На дорогах порядкуєм,
Геть ямки засмикали,
Поки ми їх порахуєм,
То й латати ніколи.

* * *

Мільйонери наші й мільярдери
Працювати стали хоч куди:
Модерні вибудовують печери,
Щоб в них порятуватись від біди.

* * *

Не з благородної відваги,
Не з добродійної криниці,
З великопанської зневаги
Мажори вигулькнули ниці.

* * *

Не заздрю я пихато-ситим
(Їх не наситити ніяк),
Таких не гріх і пожаліти,
Бо їм чужий простого щастя смак.

* * *

Ми під нев'янучими зорями
Шукаєм власний путівець
І живемо, допоки боремось,
А от зневіримось – кінець.

* * *

Покосилися двері, потрухло вікно,
Передчасно став дах протікати.
Дуже швидко старіє (відомо давно)
Обезлюднена хата.

* * *

Кепські новини
Душу вражають, неначе ножі:
Свято України
Присвоюють люди чужі.

* * *

О мій помарнілий народе!
Зводься-но! Треба жити!
Бо ж тих, хто загинув за нашу свободу,
Й за рік не перелічити.

* * *

Занурюймо душу
В глибини століть
Й запитуймо в неї,
Чом тіло болить.

* * *

На спільній дорозі і грішні, й святі,
Над ними – гарячі метелиці.
Не треба боятись нічого в житті –
Все перемелеться.

* * *

Висне у пам'яті
Есересер,
Що за півстоліття
Сам себе зжер.

* * *

Стаєм здебільше невиразні,
Мов дрібним шрифтом надруковані.
Видимі – то камуфляжні,
А справжні ті, які приховані.

* * *

Снується смуток в нашім домі,
Літа летять без вороття.
Переглядять старі альбоми –
Таке невтішне заняття.

* * *

Відчуваєш чудові вібрації,
Світ навкіл – мов гілея,
Коли лихої нема інформації
На сайті душі моєї.

* * *

Й на підмурівкові чудовому
Ніщо надійне не збудується
Там, де на рівні урядовому
Патріоти не шануються.

* * *

Розквітнув сонячний букет,
Хмари здолала скрута,
І небо знову вже таке,
Яким і має бути.

* * *

У небі жайвір виграє,
Бо небо гоже-гоже.
З озерця сонце воду п'є,
Напитися не може.

* * *

І знову сіра мряка,
Десь проблиск був і зник.
Ну, що ж – нам не звикати
У цей непевний вік.

* * *

Поміж старцями й бандитами –
Літературні кити.
Плакальниками талановитими
Хоч греблю гати.

* * *

Линути нам духом
Слід на верховини,
Щоб не заржавіли
В голові пружини.

* * *

Вже у вирій потяглись лелеки,
Вже стежок бояться ноги босі,
Вже луною став серпневий клекіт...
Осінь. Сіра осінь.

* * *

Я ще не плачу
Над своїми ранами,
Поки ще вірю
В слово не споганене.

* * *

Душа тремтить від самоти,
Німіє серце в тузі,
Коли збиваються лелеки у гурти
За Сосницею в лузі.

* * *

За туманом – небесна синь,
За туманом цвітуть лілеї.
На сучасних стежках – лиш тінь
Від молодості моєї.

* * *

Дорога давній біль колише,
Й туди націлена душа,
Де ліс, занурений у тишу,
Нікуди вже не поспіша.

* * *

Колишня музика колось
Так ніжно хлюпає у груди.
Не жаль того, що відбулось,
А жаль того, що вже не буде.

* * *

Сяйнула золотом червленим,
Озвалась юності сурма.
Крізь сльози глянуло на мене
Село, якого вже нема.

* * *

Я у духовній сфері лину
Через роки, через віки,
Про невмирущість України
Свої окрилюю думки.

* * *

Тобі, Росіє, Бог примножить сили,
І споконвічні спишуться борги,
Як покаянно голову прихилиш
До українських страдницьких могил.

* * *

Українських патріотів сила
Пересилить виплодків хули,
Бо її наснажують могили
Тих, які за волю полягли.

* * *

Часто над нашими ланами
Чужа метелиця мела,
Та Україна і в кайданах
Україною була.

* * *

Всяк у нас чіпляється за владу,
Бо вона солодша шоколаду,
Дифірамби дурням наг्राє,
Ліліпутам зросту додає.

* * *

Коли в країні
На свободі – пута,
То при владі
Дурні й ліліпути.

* * *

Знову навколо
Черговий застій,
Тихо і мертво,
Як в хаті пустій.

* * *

Життєвий досвід
Подає мені
Не те, що зверху –
Те, що в глибині.

* * *

Літа летять крізь зорепади,
Мина веселе і сумне.
Літа у клітку не посадиш
Й на пасовищі не припнеш.

* * *

Лишили щось в душі моїй волфи,
Ляга на хвилі місячна дорога.
Майже завжди веслюю проти хвиль,
Бо швидше так добратися до Бога.

* * *

Навколо сірі сутінки розлито,
Які в мені розбуджують тривогу.
Та справжні люди, наче смолоскипи,
Мою освітлюють дорогу.

* * *

У кожного в житті межа остання є,
Але її ще можна відхилити.
Тому Всевишній віку додає,
У кого є для чого жити.

* * *

Мій рід за часи Союзу
Добряче таки обезбожився,
Мабуть, через те скоротився дуже,
Значно більше, аніж примножився.

* * *

Вбираю в себе земну красу,
Розчиняюсь в зеленій тиші,
Біля лісу козу пасу
І віршами душу тішу.

* * *

У нашому світі усякі дива є,
Звичайно, не кожен їх може збагнути.
Від доторку пальців скрипка не заспіває,
До неї ще треба душею торкнутись.

* * *

Ми звикли зроду
(Мир, а чи війна)
Шукати броду
Там, де глибина.

* * *

Заграла прозолоть березова,
Діброва щулиться німа,
Не за далекими вже межами –
Зима.

* * *

В житті поєднано потворність і красу,
У кожного своя дорога,
Все ж мусим найповніш заповнити часу
Відтинок, визначений Богом.

* * *

Я безліч бід переборов,
В житті пізнав болючі втрати.
Чим далі в ліс, тим більше дров,
Та звідти важко їх дістати.

* * *

У вересні каштани бурштинові
Скидають з себе шкурки їжачкові,
Щоб з ними скинути страхи й жалі
Й тілами голими припасти до землі.

* * *

Дорога здається – в нікуди,
Сонце не гріє бліде.
Вітер дубасить у груди,
Випробовує силу грудей.

* * *

Таке-то життя, мій друже:
Була кладка через калюжу,
Вона засмучена нині й німа,
Бо калюжі давно нема.

* * *

Часом і холод душу очищає,
Осілля заворожує ріка.
Осілля небо, вимите дощами,
На землю чистим поглядом зирка.

* * *

На світ дивлюся в романтичній захваті,
Очей відірвати не хочеться.
Вечірнє сонце на заході
В золотій ополонці хлюпочеться.

* * *

Таки однозначності в світі нема,
Бувають легкі розлучення й важкі заручини,
Трапляється й довга дорога – пряма.
Часом і коротка покручена.

* * *

У кожного в житті свої мороки,
Все ж кожного пильнує око Боже.
Подерся хміль не дерево високе,
Та вище дерева сягнути він не може.

* * *

На марнослів'ї часом набивають гудзі
Обіцяльники наші.
Обіцянки й найліпші не замінять козі
Звичайної паші.

* * *

Так боляче:
Невпинно тане рід
Від планетарних
Та від хатніх бід.

* * *

Мріють в вишині
В фантастики на грані
Білі острови
В небеснім океані.

* * *

Небесний слід від літака
Став білою хмариною.
Душа пристанища шука
Між дійсністю і мрією.

* * *

Іду в задумі поміж люду,
Щоб відшукати істину,
Але навколо стільки бруду –
Треба всім миром чистити.

* * *

У люд вдивлятись з болем мушу
Й погожими світанками,
На жаль, стрічаю темні душі
Навіть під вишиванками.

* * *

Товпляться авантюристи зухвалі
Одержувати ордени й медалі
За знівечені верби та калини,
За люту нелюбов до України.

* * *

Базар і є базар,
У нім одвічна суть:
Одні купують,
Інші продають.

* * *

Для людства одвічно
Дорога свята,
Котра виводить
З глухого кута.

* * *

Хай кожній людині
Істина світить стара:
В безлюдній хатині
Нема ані зла, ні добра.

* * *

Людині важко жити без тепла,
Тож власної душі тепло нехай рятує.
Чим більше світу ми приносим зла,
Тим більше смерть над нами владарює.

* * *

Негод нам не відсіяти на решеті,
Їх підкидає неблаганний час.
Чим більше ми прив'язані до всесвіту,
Тим більше всесвіт вберігає нас.

* * *

Коли ти світу дзеркало криве,
Коли живеш, немов будяк у житі,
Тож якщо менше в світі проживеш,
Пишніш добро розквітне в світі.

* * *

Іще не вмерло слово «яничари»,
Іще живий Чумацький путівець.
Он вигулькнув серп місяця із хмари –
Історії нетлінний посланець.

* * *

Через погожі смуги й поміж гроз
Життєві наші стеляться дороги.
Та ми ще не сприймаємо всерйоз
Керовані добром сигнали Бога.

* * *

Палітра осені у світу на крилі,
За те, що в нас святе, пресвітла нагорода.
Моя стежина подалася в ліс
В обійми милостивої природи.

* * *

Погрози якись за далями,
Вони все ближче і ближче.
Ступаю по листу опалому,
Наче по кладовищу.

* * *

У вись мій дух підносить
Щирий багрець та золото.
Така красива осінь,
Що можна збожеволіти.

* * *

Мабуть, так було і за тисячі літ
(Зміни такому нема):
Чим більше людина страху вивергає в світ,
Тим більше боїться сама.

* * *

Природа нам свої дива відкрила,
Вона нас, наче мати, зустріча.
У барвах осені якась астральна сила,
Що поєднала радість і печаль.

* * *

У всесвіті
Нема страху розлуки,
Життя і смерть
Тримаються за руки.

* * *

Ситуація непроста –
За прожиті літа – контрибуція-плата.
До ровесника шлеш листа,
Лист не зна, чи застане живим адресата.

* * *

Ми не знаємо, що нам біду принесло,
Запитаннями-болями долю свою непокоїмо.
А воно дуже просто: нами скоєне зло
Повертається часто подвоєним.

* * *

Віддавна нас плани привчили складати,
Гріти об них долоні.
Та найперше потрібно нам спланувати
Цілющу душі гармонію.

* * *

Відомо ж бо:
Потужна віра
Приборка будь-якого
Звіра.

* * *

Із тиші прокинувся щєбіт,
Що грішне, те стало святе.
У журавлиному небі
Щєдро надія цвіте.

* * *

Все зникають в невмолимім часі
Люди і дерева, і трава.
Тож зів'яли квіти – не печалься,
Вічного нічого не бува.

* * *

Не журись, що Україна
Втрачає снагу на льоту,
Вона піднесеться ще
На висоту.

* * *

В дебільній оцій круговерті
Страх обезсилює крила.
Там, де не бояться смерті,
Усяку біду пересилать.

* * *

Віри немає безсилої,
Якщо та воістину щира.
Людина з потужною вірою
Не буде кричати про віру.

* * *

Сяє у небі краса предковічна,
Мрійно імляться далі навколо.
Цвітом покрилась за хатою вишня,
Яку вже мій син не побачить ніколи.

* * *

Так було важко,
Не легше і нині,
Все ж запахло волею
На Україні.

* * *

Надію були у в'язницю запхали,
До задушливого підвалу,
Звільнили сміливці замучену, кволу,
А все ж обнадійливо-ясночолу.

* * *

І в радості, і в горі
Нам творчість не чужа.
Чим глибше слово оре,
Тим ліпший урожай.

* * *

Вирви зненависті під ногами,
Перекинуті дружби столи.
Коли друзі стають ворогами,
Значить, друзями ті й не були.

* * *

Україна бореться,
Європа міркує,
Росія собі на погибель
Чаркує.

* * *

Стежка лащиться до підшов.
Час історію пише.
Кіт на відстань таку відійшов,
Що став схожий на мишу.

* * *

Українці, тримайтесь
Мудрого гурту,
Щоб не піти
До евенків у юрту.

* * *

Там не буває
Блаженного раю,
Де олігархи
Збиваються в зграї.

* * *

Не скоро заживуть
Душ смердючі рани
У тих, кого возили
На антимайдани.

* * *

В сумі верби й смереки,
Підмурівки й дахи...
Ліпше ворог далекий,
Ніж сусіда лихий.

* * *

Горя по вінця налито,
Радості важко знайти.
Радість і горе у світі
Так десь – один до п'яти.

* * *

Цей парадокс не єдиний
Із хаші життя виглядає:
Чим дурніша людина,
Тим більше втіхи має.

* * *

До брехні стали легко звикати,
Бо у неї зіпсовані гальма.
Таки важко уперше збрехати,
Ну, а далі вже піде нормально.

* * *

Набридло нам дивитись лише вниз
Крізь заржавілі ґрати.
Вичавлюємо вже патріотизм,
Який був загнаний у п'яти.

* * *

Щоб зламати когтисті лапи
Знахабнілої пантери,
Хтось іде у добровольці,
Хтось – у волонтери.

* * *

Із болями йду і з надією
В далину.
Усе, що доля посіяла,
Жну собі й жну.

* * *

На стержень віковий
Спіралимо орбіту
Я й пращури мої
Іще із неоліту.

* * *

Списав був аркуш і порвав
(Знетямлений інстинкт руки):
Пустими видались слова,
Як вимолочені колоски.

* * *

Із компартійних ще часів
Серед «еліти» звично:
Чим більше в світі матюків,
Тим більш демократично.

* * *

Серед дикої пітьми
Розбалакались німі,
Сотворяє з пекла рай
Хитрий дядько Наливай.

* * *

Пірнаю знову й знову
В словесну каламуть,
Щоб повернути слову
Його первісну суть.

* * *

Живу добуваємо глину,
Щоб цеглу творити для стін,
Щоб, розібравши руїни,
Новий спорудити дім.

* * *

Нам кажуть:
«Легше в путі,
Коли гаманці
Пусті».

* * *

Посмішка горда нам до лица,
Злий вітер снагу нам потроїв.
Поменшало грошей у простих гаманцях,
Але більше стало героїв.

* * *

Через пустелю жорстоко-німу,
Через московські морози
Прокладав дорогу пряму
Довженків кінобульдозер.

* * *

Надію в душі оберегом ношу,
Тому нормально дихаю.
І може, на бездоріжжі десь залишусь
Бодай малою віхою.

* * *

У цей час вписаний я надійно –
І слово, і діло моє.
Патріотом числюсь офіційно,
Неофіційно я ним є.

* * *

Знову настали літа суворі –
Агресивними стали «брати»,
Тож не будьмо байдужі та кволі,
Бо треба Вітчизну уберегти.

* * *

Доля мене в дикий край носила,
Та в мене був не один оберіг.
В Десні для мене та ж сила,
Що і в Дніпрі.

* * *

Справжня дружба дає для надії соки,
Від неї твердіша стає рука.
Все ж дружба буває, як явір, висока,
Трапляється й, наче мох, низька.

* * *

Багато гусені в нашім саду,
Хоч кожна вітка квітчалася.
Напевно, нам Бог посилає біду,
Щоб ми у ній очищалися.

* * *

Коли сурма
Военна грає
Життя приватним
Не буває.

* * *

В нас єдності немає,
Розвітрюється дух,
Нам душі роз'їдає
Броунівський рух.

* * *

Коли розбратів море,
Коли влада облуд,
Тоді вже лиш ворог
Об'єднує люд.

* * *

Були трагедії,
Комедії і драми.
Ключі історії шукайте
В себе під ногами.

* * *

Світ очищають люди щирі,
Надію світу даючи,
Та підтинають корінь віри
Попи невіруючі.

* * *

Світ прикрашає
Робота,
Котра до сьомого
Поту.

* * *

Ледачість затемняє днини,
Творчості спутує коня.
Людство зліта на верховини
На неледачих крилах дня.

* * *

Я вірю: нас підійме з дна
Робота-панна.
Україні крила підтина
Політика диванна.

* * *

Здавна над нашим краєм
Бездумність, як ворон, кряче,
Вітрила нам розриває
Робота дурна і думка ледача.

* * *

Вітер віє, віє,
А душа радіє,
Що у вітру є ще сила
Напинать мої вітрила.

* * *

Хотілося б ще полежати,
Та треба вставати,
Бо дивиться з неба батько
І дивиться мати.

* * *

То небо у хмарах, то зоряно,
То ніби воля, то грати,
А ми усе поле оремо
І ніяк не можемо зорати.

* * *

Коли хмарно стає на душі,
У обійми до лісу спіши,
До осички чолом припади
І від себе печаль відведи.

* * *

Щось серце наполохане,
Та це не новина,
Бо прохане й не прохане
Його не обмина.

* * *

Ми так раділи путінському газу,
Та мудрі люди думали не раз:
«Нам іще боком
Вилізе той газ».

* * *

Гей, там угорі! Не забувайте,
Хто вас возніс на те плато,
Інакше буде нікуди тікати,
І не позаздрить вам тоді ніхто.

* * *

Є депутати
Страх популярні в народі,
Хоч кожну мить
Лише піаряться та й годі.

* * *

Є такі, що народ обікрали,
Забувши про Бога,
А тепер аж пищать
Від любові до нього.

* * *

Козаки! Збивайтесь в лави!
Одягайте балаклави!
Бо горять ворожі очі,
Бо нападник шаблі точить.

* * *

Якась незбагненна,
Невидима сила
Штовхає планету,
Як тіло безкриле.

* * *

Коли збуватись
Починають мрії,
Потрібно щеплення робити
Проти ейфорії.

* * *

Навколо багрець та золото,
Стримані голоси.
Якось душі аж боляче
Від такої краси.

* * *

Не слід хизуватись м'язистою силою,
Часом вона ниця й безсила.
Красу ж людини з душею красивою
І старість здолати безсила.

* * *

Вогню здобуло
Запорозьке кресало,
Й здається, болячку
На тілі прорвало.

* * *

Вкрила крига наші води,
Хижий вітер віє,
За Сибіром сонце сходить,
Але нас не гріє.

* * *

Коли тривога
Вибухає в крові,
Шукаю прихисток
В озвученій любові.

* * *

В згвалтованій рабством
Добі
Раби зачинають
Рабів.

* * *

В смердючій оцій круговерті
Сміливці торують дороги,
І хто не боїться смерті,
Той не боїться нічого й нікого.

* * *

На цих вже скривавлених хвилях
Надія не пропада,
Люд підіймає на крилах
Спільна радість і спільна біда.

* * *

Гей, гримкотить, бандури,
Хай котиться світом луна.
Хай в пам'яті нашій Батурин
Ніколи не засина.

* * *

В нестямі Путіна рука,
Жага в татаро-фінській крові.
Москва до себе виклика
Хвилі святої нелюбові.

* * *

Щоб було успішне всяке діло,
Щоб життєві подолати мури,
Окрім фізкультури тіла,
Ще потрібна духу фізкультура.

* * *

Таке не закреслити на папері,
Не сховати десь за буграми –
Ще лишилась клята імперія
З вишкіреними зубами.

* * *

Досвід століть засвідчує
(Так, видно, має бути):
В юності – мила дівчина,
В старості – баба люта.

* * *

Часом набирається горя по вінця,
Бува, й через вінця хлюпочеться.
Найважча смуга для українця –
Коли вже співати не хочеться.

* * *

У жінки-красуні
Кози не всі золоті,
Їй важко втриматись
На висоті.

* * *

Щоб влити закваску
В пекарську діжу,
Я дух свій піснею
Підпережу.

* * *

У тих, що в'ялі
Чи заснули,
Завше влучають
Перші кулі.

* * *

І ліс загадковий, і небо таке голубе,
І тішиться серце піснями крилатими.
Найбільший непотріб – жаліти себе
Й над власною долею плакати.

* * *

Така планетарна
Митцева дорога.
Творча людина
Найближча до Бога.

* * *

Кривава зненависть у русі,
Не охолоджуються дула.
Якщо я раптом засміюся,
То оглянусь, щоб не почули.

* * *

На дикім сході знову й знову
Лютують танки та гармати.
А слово тулиться до слова,
Щоб щось утішливе сказати.

* * *

Вечір минув у телегаласі,
Плює вогнем на брата брат.
Мені і спалося, й не спалося –
Десь п'ятдесят на п'ятдесят.

* * *

Невже не може вчити
Минуле нас таки?
Нащо ж тоді творити
З історії книжки?

* * *

Кожна дорога кудись веде
У світ, що навколо просториться.
Молімось на дощик, на вітер, на день,
Що ніколи вже не повторяться.

* * *

В запеклій плавбі
Підпадаю на силі.
Чим далі пливу,
Тим крутішають хвилі.

* * *

Людина з гримучого міста
Втікає на луки квітчасті,
Шукає між квітів барвистих
Промінчики щастя.

* * *

Де до Вітчизни немає
Святої любові,
Там в люті збиваються в зграї
Змії бридкі двоголові.

* * *

Ішов від засіву до жнив,
Часом від гріха до спокути.
За все, що я в світі зробив,
Мене вже не просто забути.

* * *

На полях Вітчизни – знову тризни,
Посмутніли місто і село.
Напевно, гидкшого від путінізму
Нічого в світі не було.

* * *

Опустіли наші столи,
Крихти збирають миші.
В пащі земної нори
Новий Нестор історію пише.

* * *

В душі то проблиски, то мряка,
Десь зріє біль у глибині.
Прощання є часом ніякі,
Бувають зустрічі сумні.

* * *

Навкіл перевисання діла й слова,
Кружляє невпинима карусель.
Не все в житті однаково вагоме,
А все ж бо неповторне все.

* * *

Запікаються душі спрагою
На узвишші крутому,
А все ж бо побільшало справжнього
І поменшало наносного.

* * *

Все хиткіша земля під ногами,
Все болючіші скроні.
Та довірливо простягаю
До сонця долоні.

* * *

Кожна душа рани свої старається
Потойбічними ліками гоїти.
Ген зорі сріблясто скидаються,
Мов рибини, в небесних промоїнах.

* * *

Не сумно вільхам на болоті:
Небесне дивляться кіно.
У віртуальному польоті
Вони знаходяться давно.

* * *

З радістю і тривогою
Натхнення п'ю,
Одні слова стриною,
Іншим крила даю.

* * *

Боже милий, Боже правий,
Україну нам звільни
Від московського удава,
Від печерної війни.

* * *

Таланти не завше атланти,
Хоча мають бути високі.
Нудні є часом і таланти,
Коли вони однобокі.

* * *

Ледачість, як куртку скинув,
Ножа нагострив – живемо!
З поліна зробив Буратіно –
І днями вдвох мовчимо.

* * *

По-різному міряєм муки
І супротив доріг.
Хто йшов по снігах попід руки,
Тому по коліна – не сніг.

* * *

Якби всі душі вивести парадом
І провести отак через життя:
В когось душа – корзина з виноградом,
В когось же – ржава урна із сміттям.

* * *

Щоб не розгубитись
В цій крутій добі,
Слухати навчёмось
Бога у собі.

* * *

Коли над Україною лютують нечувані грози,
Коли застилає обрій кривава мла,
Дітвора стає така серйозна,
Якою ніколи ще не була.

* * *

Все поспіша до небокраю
То на льоту, то на бігу.
Ніщо безслідно не зникає –
Лишається в життєвім ланцюгу.

* * *

Інші мірки доба принесла
Й за точністю слова пильнує.
Добрий не той, що не чинить зла,
А той, що зі злом воює.

* * *

Сокири йдуть на брухт,
Ржавіють леза плуга,
Коли в парламент лізе
Нечисть недолуга.

* * *

Йдемо на останній звіт –
Душі щемлять гріхами.
Мінуси з юних літ
І в старості не зникають.

* * *

Мороз нас у бадьорості тримає,
Примушує впевненіше йти,
Поки багато ще небажаного маємо,
То є для чого сили берегти.

* * *

Про всерозуміння мріємо,
Про повне пізнання світу.
Та коли все зрозуміємо,
Не буде спонуки жити.

* * *

Кожному
Сил додає,
Коли натовп
Народом стає.

* * *

Не гоже йти
Піаритись на віче,
Любити Україну
Горе кличе.

* * *

Вже не вперше ворожа лавина
Наштовхнулась на зливу проклять.
Знову в смороді Україна
Від московських печерних багать.

* * *

Від юності гасне луна,
Та в уяві шлях себе повторює,
Літаю, мов космонавт,
Навколо планети Історії.

* * *

Тому преширо
Посміхається майбутть,
Кому круті дороги
Звичними стають.

* * *

Стою під маєвом
Небесних крил
Такий великий
Супроти зір.

* * *

Над кожним убієнним
Мерехтить свіча.
Вже на Вкраїні
Свічок не вистача.

* * *

Не все уздріти можна у житті
І на дорозі, що сягає сотні літ.
Найбільше бачать лише ті,
Хто серцем дивиться на світ.

* * *

Люди бувають крилаті й безкрилі,
Та всі черпають насагу в русі.
Люди – це згустки сили,
Які щось єднати мусить.

* * *

Пізнати суть літератури –
Таки робота не проста:
Ось книжка. Файні палітурки.
За ними – дика пустота.

* * *

Життя бува веселе й сумне –
Кому як поведеться.
Смішне не завжди буває смішне,
А таке, що смішним здається.

* * *

Під мовчазною зорею –
Матері туга сива.
Дивиться небо на неї
Очима померлого сина.

* * *

Судити про всіх не берусь,
Все ж там, де облуда і рани,
Коли надто добре комусь,
Комусь таки дуже погано.

* * *

Сонце в квітневій імлі,
Спішать каравели до пристані,
В небі ячать журавлі
Голосом вічності.

* * *

В моїй душі
Ще жайворон тріпоче,
Підняти в височінь
Дозріле слово хоче.

* * *

Коли серцем
Торкнешся до вічності,
Додаси оптимізму
Зустрічному.

* * *

І в погоду, і в негоду
Всяк свого шукає броду,
Найлихіша завше доля
В бездержавного народу.

* * *

Кожне місто і село
З духом успадкованим.
Найстрашніше є те зло,
Котре замасковане.

* * *

Скромність – це порух супроти
Хвастощів, чиста лілея.
Скромність є світлою доти,
Поки не хваляться нею.

* * *

Життя – не погляд
Через мікроскоп,
Це рух мінливих барв,
Калейдоскоп.

* * *

Багатство – це не риба в ятерці,
Багатство – це не будень і не свято.
У палиці є завше два кінці,
В багатстві ж є кінців багато.

* * *

Є слово буденне й святкове,
Є слово небесне й земне.
Коли я не зраджу слова,
Той слово не зрадить мене.

* * *

Живі живуть на білім світі,
Мертві пліч-о-пліч з ними йдуть,
Їх зв'язують нетлінні ниті,
У цьому є безсмертя суть.

* * *

Хотів би я побути,
Друже, із тобою
Не тим, що ти на людях,
А з тим, що сам з собою.

* * *

В країні духу є дива,
Які сміливців виглядають.
Крутом'язі лиш слова
Крізь нетрі стежку прокладають.

* * *

Став-таки депутатом,
Хто між нами й не жив,
Лиш над нами роками
Мертві петлі робив.

* * *

Ми вже сприймаємо
Ялинкові прикраси,
Як радіокеровані
Фугаси.

* * *

У нас такого насобачили!
Чийсь і прокурори, й слідчі
Так осквернили те, що бачили,
Чого ж не бачили – ще більше.

* * *

Хто при владі, в тих на диво
Друзів шлейф безкрай,
Але щирих, справедливих
Лихо вибирає.

* * *

Не варто б душам діставать броню,
Й дух не страждав би від морозів січня,
Якби у нас карали за брехню
Ув'язненням довічним.

* * *

У ці підступністью
Пронизані роки
Потрібні правді
Їжакові колючки.

* * *

Коли в серці
Божа іскра є,
Навіть біль
Натхнення додає.

* * *

Коли над душею
Кружляє зневіра,
Снаги додає
Кожна усмішка щира.

* * *

Таки Божа кара
Дістане співця
За пісню, що робить
Слабкими серця.

* * *

Це відомо давно:
Чим світліша душа,
Тим яскравіший слід
У житті залиша.

* * *

У душі пригамує
Щемливу судому
Божественна аура
Отчого дому.

* * *

Коли українці
Боролись за волю,
Сибірські сніги
Почорніли від болю.

* * *

Наші предки,
Звівшись над віками,
В Дикім полі
Волю колихали.

* * *

За добротворцем –
Десятки і сотні,
Той, хто творить добро,
Не буває самотнім.

* * *

І в суворій глуші
Не завадить самотність диханню,
Бо на флешці душі
Всі, кого вже нема, записані.

* * *

Мого життя діаграма
Кутами то вгору, то вниз,
А між ними – урочі храми
Кленів, верб і беріз.

* * *

Найвищі рушаться вежі,
Коли світ землетрусить.
Найстрашніші є ті пожежі,
Що спалюють душі.

* * *

Незнайомі ген навколо люди,
Закриває обрії пільма.
Все ж живе у серці рідний голос,
Від якого вже й луни нема.

* * *

В далеку минувшину поглядом лину,
Часом та минувшина вороном криче.
Читаю історію України
Й здебільшого плачу.

* * *

Часом радію, часом набухаю розпукою,
Уява стежки прокладає до раю.
Як пес голодний їжу вишукує,
Так я поміж людом правду шукаю.

* * *

Коли любов у сурми грає
Й душу наповнює ущерть,
Вона і страх перемагає,
Часом перемага і смерть.

* * *

Часом поети
Грають роль просту:
Озвучують болючу німоту
Й втішають безпросвітну самоту.

* * *

Така примітивна
Схема людини:
Початок, кінець
І те, що між ними.

* * *

Шукають промені зорі
Щось над лісами і над нивами.
В осіннім спокої беріз
Немає золота фальшивого.

* * *

Він вищий був за перемоги і за втрати,
Лиш довіряв бажанню підошов,
Хоча не знав, куди квіток узяти,
Поки до кас не підійшов.

* * *

Завше ідуть до якоїсь мети
Люди – створіння Божі.
В натовпі легко схожість знайти,
Важче – несхожість.

* * *

Стало близьке далеким,
Як кажуть ото – відгуло.
Пішли в небуття генсеки,
Наче їх й не було.

* * *

Найпростіша астральна сутність –
Сила добра і сила зла.
Є таланти, є супутники,
А між ними – тіла.

* * *

Як маємо триматися
В цій непевній добі?
Треба навчитися прислухатися
До голосу Бога в собі.

* * *

Набридли двобої одвічні,
Земля вислизає з-під ніг.
Зіткнувся з морозом у січні
І ще ж переміг.

* * *

Там мотор, там м'язи, там вітрила,
Там натхнення лінію веде.
Коли птах в польоті згорне крила,
Каменем на землю упаде.

* * *

Легковажить словом –
Страшний гріх.
Легковажних слово
Б'є під дих.

* * *

В півня вискубані крила,
Мов ганчірка, гребінь став.
Півня курки люто били,
Щоб у гречку не скавав.

* * *

Часом у депутата мова,
Як у лева грива.
Жаль лише: багато дива,
Але мало млива.

* * *

Блукаєм вдень і уночі,
Стаєм немов примари ті,
Ламаєм руки і ключі –
А скринька ж легко відкривається.

* * *

Там лише даремна
Трата сил,
Де ані керма,
Ані вітрил.

* * *

Тисячі віків фіксують очі
Неземну картину залюбки:
Із зірок мільйонів опівночі
Золоті спадають пелюстки.

* * *

Зі мною в дружбі біля дому
Живуть мовчазні спориші,
Бо знають: хто стражда від грому,
Тим треба тиші для душі.

* * *

Часом береш прочитане на кпини,
Бо правда губиться, мов голка у траві,
Коли письменник творить образи із глини,
Що напластована лише у власній голові.

* * *

Під вітрами шаленими
Гасне надії свіча,
Коли Спілка віддаляється від письменника,
А література – від читача.

* * *

Лиш той день мені насправді
Друг і брат,
Що може вгамувати
Біль утрат.

* * *

Душевні упокорює
Незгоди
Життєдайна музика
Природи.

* * *

В одній обіймі
Грішні і святі.
Здорове тіло там,
Де дух на висоті.

* * *

Людина зі страхом
Таки безкрила,
Страх – це тупа,
Антирушійна сила.

* * *

Про це я знаю
Не за слухами:
Часом і біль
Підвладний духові.

* * *

Життя з парадоксами є і буде
(Сплітаються стежки прямі і криві) –
Одною рукою гладить груди,
Другою гатить по голові.

* * *

Вже ступає вечір на поріг,
Прохолоду розлива бадьюру,
Бог у небі світить ліхтарі,
Щоб тримати землю в полі зору.

* * *

Хоч темних плям
Вистача у білому світі,
Я все ж не люблю
Не любити.

* * *

Остерігайся найбільше полону,
Власну торуй дорогу,
Ні до кого не йди з поклоном,
Окрім Бога.

* * *

Я обертаюсь знову й знову
Через чотири сторони.
Найдовговічніше те слово,
Що на сльозах настояне.

* * *

Не будуть врожаїтись грядки
В теплих обіймах села,
Допоки жуки колорадські
Не видохнуть геть дотла.

* * *

Не буває свічі,
Яка б, засвітившись, ніколи не згасла.
Будь-куди треба вчасно прийти
І відкланятись вчасно.

ЗНАК ДОБИ

(Поєма)

Над літами, як над степами...
Лиш нічого щоб не пропало.
Тупо пам'ять під груди б'є,
Все моє стало не моє.
Не моє, то й не маю права,
Щоб розвіялось за вітрами...

Я ще – мов хміль зелений,
Тулиться світ до мене,
Вірю ще: він – мов мати,
Хоче мене обняти,
Приязно очі світять
До гомінкого світу.

Та між сизими голубами
Ніби клацає щось зубами,
Клац та клац – аж тремтить подвір'я,
Аж кипить голубине пір'я,
Аж зелену травицю сушить,
Аж впина колючки у душу.

Та душа – мов рілля весняна.
Не тримаються довго рани,
Вироста в ній зелене жито,
Колоски простягає в літо,
Ще й співає там ковила,
Ще немає там місця для зла.

Зло над нею лиш робить кола,
Ще добро мою ниву поле,
Ще верба до стежини хилиться...
Та без батька йду, як на милицях.
І нестатками день січе,
Й материнська сльоза пече.

Коли з заходу вітер віє,
Мені в сни запливає Київ,
В серце дивиться оком сивим –
В золотім ореолі диво,
Для юнацької мрії рай –
Аж витьохкує небокрай.

Із небачених гір далеких
В груди лунами – орлій клекіт.
Ой, зійти б лиш на тії гори –
Розпросторилися б простори,
Ще й зайти б під склепіння брам –
В злотоверхий науки храм!

Вже рукою туди подати...
Перебрів через клас десятій,
Вже крізь далі блакитні чути,
Як співає Дніпро-Славута,
Вже озвучують шлях туди
Опромінені поїзди.

Я напружисто руки розкрилив,
Розірвав заржавілу прив'язь,
Оглянувся на отчу хату
(Ось вже я й оперився, тату).
«Ждіте в гості!» – селу кричу,
Крізь ранкову імлу лечу.

Засичали сільські владики:
«Бач яке! Наробило крику!
Приповзеш іще, сучий сину!
Покарлючиш в роботі спину!
Що? Навпирився утекти?
Ще покрутиш волам хвости!»

Але всупереч цій погрозі,
Швидкий потяг уже в дорозі.
Рже залізно мій кінь хвостатий,
Мчить жар-птицю мені дістати,
Щоб її чарівне крило
Оберегом мені було.

Ось вже й Києва сиві гори,
Ось вже й бані ясных соборів.
Дніпре! Дніпроньку! Серце мліє.
Ну, нарешті збулася мрія!
Ось каштани (живі!) з пісень...
Врісся в серце мені той день.

Я довірливий, мов дитина.
Світ цей мій, я його краплина.
Щедра щирість з очей хлюпоче
І бентежить зустрічним очі.
Хто він, цей молодий дивак?
Може, з космосу?
Певно, так.

В'юсь метеликом між квітками.
– Що за квіти це?
– Это калы.
Ну, а это Хмельницкий Богдан,

Украинский славный гетман.
Очень умный был и хитер,
Вишь, как руку к Москве простер!

Серце стиснулось від журби,
А над квітами – голуби.
Тільки там, поміж голубами,
Ніби клацає щось зубами,
Клац та клац, в душу кап та кап,
В тиху радість – печаль гірка.

Ось мов кров'ю налиті мури.
Ось Тараса чоло похмуре.
Ось омріяний храм науки,
Простягаю до нього руки.
«Добрий день, – шепочу, – добрий день!»
І тулюсь до його грудей.

Ось Солом'янка, рай голодний,
Виколихує цвіт народний.
Поміж цвіту – на тлі епохи –
Чорні зарості чортополоху.
Де схрестились думок мечі,
Грають вухами стукачі.

Ось Софія. А ось навпроти
Чорний дім чорні біди котить.
Сіє страх цитадель важка,
Там домівка для павука,
Там тенета павук плете,
Обезкровлює все святе.

Володимирська гірка. Далі.
Україна в красі й печалі.
Ген за обрій Дніпро пливе,
В ньому голос віків живе.
А з-за обрію йде до нас
У терновім вінку Тарас.

Пише мати: «Тримайся, синку!
Ось готую тобі посилку –
Вермишельки, пшонця на кашу,
Небагата щось доля наша.
Ну, та ти не скоряйся журбі!
Хай Господь помага тобі!»

Поруч – друга очей безодні
І приспраглі вуста голодні.
Запитання в імлі осмути:
Де б іще трояка стрільнути,
Щоб камсою або борщем
Втамувати надсадний щем.

Пахне вечір, мов м'ята-рута.
Поголяв би, якби не скрута.
Ой лиха на мені одежа!
Краще я в самоті полежу.
Не завадить мені самота
Про дівочі помріять вуста.

Раптом збіглася парубота,
Всі такі, як і я, голота,
Покарбовані горем спини,
Діти матері України.
Клекотять, мов гірські струмки,
Некеровані балачки.

А стукач нашорошив вуха,
Аж потіє – все слуха, слуха,
Бо ж товариш начальник знову
Скоро викличе на розмову,
У печінки тобі загляда,
Без нічого поткнешся – біда.

Тут і там залягли, мов лини,
Наполохані мовчуни,
Повертаються з боку на бік,
Їх драгує гарячий крик,
Виповзає нудьга з очей,
А тривога аж кров пече.

Є й дбайливці, що до кімнати
Залітають, щоб лиш поспати,
Вони дивляться все під ноги,
В них свої у житті дороги,
Майбуття їм готує квітки –
Це елітні комвожаки.

Розгалуджуються троїсто
Крикуни, мовчуни, активісти.
Так і підуть на перелоги
Вибирати свої дороги.
Але хтось крізь завію літ
Загримить за колючий дріт.

Храм науки, багряне диво,
Доля різного там насадила.
Як і скрізь, вистачає бруду,
Та траплялись красиві люди
Що на сірому тлі золи
Мов цілющі оази були.

Як сумний антизнак доби,
В небі синьому голуби,
Знак доби – поміж голубами
Клац та клац, клац та клац зубами.
Чи такий, може, знак доби –
Вовчі ікла і голуби.

А до того ще слід додати
Чорні-чорні тюремні ґрати,
Чорні ґрати й слова медові,
Й сіті в закутку павукові,
Крик багряний з лунких трибун,
І прокльони обірваних струн.

«Не кипи, – обережні казали, –
Чи ж тобі цього світу замало?
В ньому тихо шукай свого літа,
Лиш не мудрствуй – і будеш жити.
Бач, яка дика тьма кругом!
По обуху не бий батоґом».

Але ж кров клекотить, мов лава.
Ви звиваєтесь – ваша справа.
Ну, а ми (нас було не густо)
Шаткуватимем зло, як капусту.
Гуртуватимем світлу рать,
Будем правду й добро шукать.

Тож, розправивши плечі, шукали
Між загубленими книжками,
Між занедбанними могилами,
Між прив'ялими квітами білими,
Між тополями, між людьми,
В чорні мури бились грудьми.

Нас запевняли знову й знову:
Московська має бути мова.
Народів тьма – одна родина,
На всіх таки одна торбина,
Одна державницька ріка,
Одна керуюча рука.

Замовкни, кате України!
Із січової ми родини!
Права Московія качала,
А звідки розум позичала?
Ще «старший брат» ходив під стіл,
Ми ж розумом сягали зір.

Ні, не потрібно нас дурити,
Що ми батьків нікчемних діти,
Мовляв, колись вони посіли
Святі країни Росії.
О ні! Пуцящі в нас батьки!
Дай, Боже, кожному такі.

Коріння наше, ой, глибоке!
І наше небо, ой, високе!
Врослася сила наша й слава
В преславну Київську державу.
Князь Кий державу ту творив,
Він по-українськи говорив...

Грушевський. Потайки. Причастя.
Жива вода. Замінник щастя.
Все те таке до болю миле...
Ми правду, мов свічу, носили.
До нас же вдень і уночі
Тяглися вуха стукачів.

Ми втрюх несли до сонця скибу,
На трюх ділили кусень хліба,
Утрюх раділи й сумували,
Гарячі плани планували,
Узвозом дерлися крутим,
Утрюх були – немов брати.

Павук з кутка очима лупав:
«Коли утрюх, то це вже група.
Ну що ж – прекрасно! Те, що треба!
Для мене ви – мов манна з неба»...
Ой лишенько! Свербить рука
У емдебіста-павука...

Гриць Волощук був маляр хвацький
І мав у серці дух козацький.
Бере між пальці олівця
Й малює Сталіна-отця.
Торкнувсь паперу олівець –
Напівсвиня, напівотець.

«У-га-ха-ха! Оце так штука!
Ну такі справжні вуса й руки,
Лиш замість посмішки – гримаса,
Обличчя – наче кусень м'яса,
В очах лиш похіть, а не міць...
Але бо схожий. Ну ж і Гриць!»

Стукач не спить, стукач пильнує,
Уже в шухлядах хазяйнує.
«Ага! Ось аркуш цей! Прекрасно!
Начальнику все буде ясно.
Це вже не слово, це живий,
Як кажуть, доказ речовий.

Хай буде це. Та буде й інше –
Поцуплю я в поета вірша.
О, там рядочки є цікаві
Про суть радянської держави.
Здається, ось де він! Так-так.
Ну я й умілець, ну й мастак!»

Упала на землю холодна зима
І слуха, як плаче за нами тюрма.
Так плаче, аж стогне, зубами скрипить,
Мов хоче в облуді України втопить.
«Ну, годі вже плакати, – шиплять павуки, –
Вони вже на волі останні роки».

Ну от. Відбулося. Ключі брязкотять.
Всміхається ласо заплічницька рать.
Пострижені в'язні. Повітря густе.
В куточку павук павутину плете.
І ґрати, й параша – таки наяву,
У «вічко» наглядач втискає брову.

За допитом допит. І мати-перемать...
Пильнує наглядач: «Ану не дрімать!»
Не склепиш повіки ні вдень, ні вночі,
Й ніхто не врятує, хоч пробі кричи.
Тут ти не людина, ти просто «на А»
Утиснена в номер твоя голова.

Отут для гебістів щодня молотьба.
Ти ж – в'язень радянський, ти гірше раба,
Ні крапельки права. Ніхто ти. Ніщо.
Лиш плечі розправиш – бетонний мішок.
Ти диhaєш ніби, але не живеш.
«Не вмерла Україна? Так ти тут помреш!»

О ні! Не піддамся я вам, павуки!
Стискаю в кишенях тугі кулаки.
Напружую м'язи – хай множиться сила,
Щоб неміч підступна мене не скосила.
І душу купаю – нехай не згора –
В чарівних криницях, у плесі Дніпра.

За ґратами клопоть мінливого неба
Просвітлює душу і манить до себе.
То Божої вічності синє озерце
Снагою космічною хлюпає в серце.
Втамовує біль, тупить кігті біди,
Вливає у душу живої води.

Я милуюсь людьми, що поруч –
Брови зведені в непокорі.
Той зі Львова, а той з Полтави,
За плечима – гарячі справи.
Не злама їх орда тупа,
В їхній крові – вогонь УПА.

Стах-оунівець мовить стиха:
«Чом ти, хлопче, до нас не їхав?
Ти б, я певен, у нас в Карпатах
Кулеметником став завзятим,
Бо ж у тебе гаряча кров
Й до України свята любов».

Україно моя чаїна!
Скільки люду за тебе гине!
Скільки йде на тортури-муки!
У скількох у кайданах руки!
І кати за стома замками
Твою волю катують, мамо!

Як та воля Москву лякає!
Як дратує її віками!
Як на неї відточують ікла!
Як на неї плювати звикли!
Як ховають її за ґрати!
Як волають: «Хохли прокляті!»

Неначе в труні – люта камерна тиша.
Та небо за ґратами мрію колише.
Ось мрія хмаринкою білою стала,
Шепоче до мене ясними вустами:
«Літа – лише миті, й тюремні літа.
За ними крилатиться воля свята».

За допитом допит. «Не спати! Не спати!»
Аж душу просвердлює вічко прокляте...
«Не оглядатися! Руки за спину!»
В краї придеснянські я думкою лину,
Весною вже дихають там береги,
Нескорені проліски точать сніги.

Напевне, уже й розпускаються віти,
І птаство виспіває: «Треба любити!»
Любити... А я ще ж зелений, мов рута.
Любити? Хіба що тюрму оцю люту?
Щось груди лоскоче, бентежить в крові.
Лишилась за ґратами смуга любові.

Коли з серця сльози видавлює лихо,
Шевченкові думи проказую стиха.
І раптом – зоря на небеснім екрані,
У камері сірій стає, як у храмі.
І радість на човні до серця гребе
Крізь сталінську твань, через мур МДБ.

З-за ґрат вже тепло пробивається кволе.
До чорного суду повзуть протоколи.
І ось суд почато. Наказано встати.
Три стрижені хлопці. Навпроти – пілати.
Птахи розтривожені в грудях ячать...
Яка пустота у суддівських очах!

Скрипить прокурора убийницька річ.
Виблискують маски суддівських облич.
Навіщо слова? Адже ясно й без того –
На хлопців чекає далека дорога.
Суддя похитав гільйотинами брів –
І присуд гримить: «Десять літ таборів»...

Ще мати не знала, то й не голосила...
Пашу розкрила тюрма пересильна.
Там тісно, там нудно, та в серці відрада:
І допити, й слідчі – усе вже позаду.
Позаду облудність радянського суду.
А що там попереду?
Щось воно буде.

Попереду, звісно, далека дорога.
Стиска мені серце холодна тривога.
Аж десять років крижаної неволі!
Діждуться мене біля двору тополі?
А може, в чеканні посохне гілля?
А може, чужа мене прийме земля?

Коли і відпустить – яким же я стану?
Із зігнутим станом, з блідими вустами,
Із серцем розбитим, як рани, очима,
До скону з московським штиком за плечима...

А може, таки і не здамся біді я?..
У крові юнацькій пульсує надія...

«Етап!» – заgrimіло по всіх коридорах.
Болюче чекання згоріло на порох.
Знудьговані люди етапу зраділи,
В серцях пробудились притоптані мрії.
А що нам, нещасним, етап принесе?
З неволі в неволю дорога – і все...

Тюрма за тюрмою. За ґратами ґрати.
Уже й до Уралу рукою подати...
«Ну, ось вам тайга. Тут іще куркулі
Дістали – ха-ха! – по два метри землі.
Забудьте про хату, про отчий поріг,
Бо звідси на волю немає доріг.

Тут висмокче пам'ять холодна імла.
Тут кумами стануть сокира й пила.
Нікому зозуля тут літ не кує.
За тиждень від поту сорочка згниє.
О, тут вас облишать крамольні думки!
Лиш голод судомити буде кишки»...

Не каркай-но, вороне, клята породо! –
Козацькому роду нема переводу.
Тайгою лякаєш? Лякаєш роботою?
У наших бо душах чарівні ще соти є,
Що медом цілющим наповнені вщерть,
До них же не може добратися смерть.

Та ворон лихий не брехав – що й казати!
Тут смерть не хотіла й на мить задрімати.

На кожному кроці – ядучий гадючник,
І кожен начальник – у смерті підручний,
Тут зуби відточував чорний терор,
Закон був – тайга, а ведмідь – прокурор.

І все ж не пустіли в нас соти медові,
І ненависть нам не сушила любові.
Крізь гавкіт, крізь люте сичання зміїне
Несли у серцях свою милу країну,
В полоні радянської злої зими
Багато із нас залишались людьми.

Коли повертався з страшного повалу,
Здавалось, вже сил ні на що не ставало.
Клітиночка кожна – спустошливий біль,
Мов потяг важкий прокотивсь по тобі.
Я біль той тихенько в собі колихав,
Залазив на нари і вірші писав.

Писалися вірші, але не для друку,
Лише щоб у серці притлумити муку,
Лише щоб відчути, що ти ще людина,
Що смерть не добралась в душевні глибини...
Та часто ржавіти перо залишав –
В кайданах зими крижаніла душа.

Дні тягнуться, мов ланцюги за ногами,
Холодну тайгу завалило снігами,
Нас пхають багнетами в ту веремію,
Неначе у жертву ікластому змію.
Повал не дасться ніяк – хоч печи,
А норму не виконав – лапу смокчи.

А влітку також вистачає біди,
Страшенна спекота, немає води.
Лиш юшка болотна, отрута густа,
До неї ото й припадають вуста.
Підступна отрута сяга й до грудей,
Смертельні хвороби хапають людей.

А мжичка осіння теж муки несе,
У лісі від неї ніщо не спасе.
Ні руба сухого. А вечір прийде –
Морозець цупкий до плечей припаде.
Люди – мов льоду кавалки страшні,
На статуї схожі вони крижані.

А прийде весна – теж ніхто не радіє,
На сонці весняному тануть надії.
Не знайдеш ніде ти сухої місцини,
Вода чвяхкотить в кирзях невситимих,
Із віт розімлілих за комір стіка,
Здається, вона хлюпотить і в кістках.

Отак пори року проходять по жилах,
Усі вони в'язням здаються чужими.
Вони лиш на те, щоб здоров'я точити,
Та я намагаюся їх приручити,
Красу відшукати у кожній порі,
В душі запалити чотири зорі.

Стоїть ось берізка, мов дівчина гожа,
Цнотливою ніжністю душу тривожить.
Тулюся до неї, шепочучи: «Люба!»
Снагою гарячою повняться губи.
Здається, берізка почула мене,
Віття до плечей опустила сумне...

А ще я навчився шукать насолоду
В негнучій ході через люті негоди.
Відрадно було милуватись собою,
Коли не схитнешся в нерівнім двобої,
І гордістю груди наповняться вщерть,
Коли переможно наступиш на смерть.

Але наймиліша за всі насолоди,
Коли поміж люду людину знаходиш.
Було де знаходити – мови, звичаї,
Навколо таке велелюддя печалі.
Усе неприховане, на видноті,
То й легко крупинки шукать золоті.

Тут хочеш не хочеш – а будеш зростати,
Зростання не можуть спинить супостати.
Тут розум зі всього безмежного світу,
Тут можна здобути високу освіту.
Людей за колючі запхали дроти,
Вони ж бо навпирились духом рости.

А час не спиняється, крутить колеса,
Минає зима, повертає на весну.
Вже Сталін сконав від невинної крові,
Державне кермо вже в правиці Хрущова.
Вже стільки чуток про знадійливі зміни,
Уже ожили і Дніпрові глибини...

Четверта весна у неволі спливає,
Чекаєм на волю, а волі немає.
Такі ми страшні й для владик сьогочасних?
Так нащо було їм про правду кричати?..
І знову за місяцем місяць пливе.
Все валим тайгу...Та надія живе.

Нарешті таки прилетіли сюди
З Москви вседержавної ветхі діди.
«Звичайно ж, ви винні. Та ми милостиві, –
Ледь чутно старечі вуста шелестіли, –
Ось тільки шануйтеся! Супроти – ні-ні!
Інакше – горіти в пекельнім вогні»...

І ось я на волі, здається, на волі.
О рідна матусе! О рідні тополі!
О Десно-голубко! О дівчино-зоре!
Невже ж я таки перебрів через горе?
Невже ж це я вдома? Невже між своїх?
Невже ж то синіють деснянські гаї?

Може, інший вже знак доби –
В небі синьому голуби?..
Тільки що це? Між голубами
Клац та клац, клац та клац зубами...
Ні, мабуть, той же знак доби –
Вовчі ікла і голуби...

САМОПІЗНАННЯ

(Поєма)

«Хочеш пізнати світ – себе пізнай», –
Від давнини казали мудрі люди, –
Адже душі твоєї глибина
Ввібрала барви світу звідусюди.
Напевне, так. І я на схилі літ
Намірився в собі пізнати світ.

Збагнути, як витворювався дух,
З яких джерел душа снагу черпала,
У спогадах пройтися по саду,
Що виріс під блакитними вітрами,
Із сивої спуститись висоти
Й стежиною до істини прийти.

Свої найперші відшукать сліди,
Покриті порохом, золою та травою,
Відчути смак глибинної води
(Вона для нас лишається живою),
А потім десь уздріти угорі
Дитячий усміх першої зорі.

Найглибший спогад – поле і блакить,
Батьки, зігнувшись, кланяються полю,
І жайворон пряде пісенну нить,
І понад шляхом гомонять тополі,
І стережуть дбайливі голуби
Моє гніздо під вітами верби.

І голос чайки ось біля води,
І срібні зблиски хвиль десь на озерці,
Дорогою поскрипують вози,
Й вітрець легенький тулиться до серця,
І білі вежі хмар у висоті,
І грають сонця струни золоті.

Те все в мені й понині повсякчас
Душі закаменіти не давало,
Будило дух поета й сівача,
Мій світ ущерть наповнило дивами...
Таке було найперше джерело,
З якого серце дивосік пило.

А потім тиха Убідь припливла
До мене в гості – річечка-подруга,
Одвічна благодійниця села,
Що стрічкою сріблилась серед лугу,
Купала в собі зорі й неба синь
Й для мене стала символом краси.

Ось заставки і воркітливий млин,
А ще рибальські успіхи й невдачі,
І запах валер'яни й бугили,
І на траві росиночки тремтячі,
Й жарини смілки, й кашка запашна...
А потім в серце хлюпнула Десна.

Блакитне диво. Лоз пречистий дух.
Лісів глибини. Рокітливі луни...
Те все уяву полонило молоду,
Загнали у душі ліричні струни.
І вже моя схвильована душа
Збагнуть часу глибини поспіша.

Злились в одне історія й ріка,
І я, і луки, і вербові віти,
І вигляда русалка з-за дубка,
Сто сивих дум речитативить вітер.
Убравшись в хвильки, десняна вода
Про давнину мені розповіда.

В душу вростається небесне і земне,
І я від того набираюсь сили,
Із давнини і радісне, й сумне
Навік стає моєму серцю миле.
І завше – і у сні, і наяву
Я не в одному вимірі живу.

До мене часто припливають сні,
Які у давнину могли лиш снитись,
У снах я бачив береги Десни,
Яких уже нема, і древа віти,
Того, якого вже покрила тьма,
Туман іще поганський обніма.

І я ловлю прадавні голоси,
І бачу очі, сповнені любові,
І чую пахощі дівочої коси
Любисткові і трохи полинові,
Й до мене тихо-тихо промовля
Чарівна пісня – видно, звідтіля.

Я вкраплююсь в природу, я живу
Її життям – то в радості, то в смутку.
Прошкую босоніж через траву,
І ось зустрів блакитну незабудку.
«Сестрице, здрастуй», – тихо їй шепчу
Й милуюся красою, аж темчу.

Метелик райдужний на квітку сів
Й веде люб'язно з квіткою розмову,
І хоч мені не чути голосів,
А все ж я розумію їхню мову –
Вона у крові з давнини жила,
Від пращурів у спадок перейшла.

Ось біля річки спить стара верба,
Її дупло – моя затишна хижка,
Я в ній то мрію, то читаю книжку,
Дивлюсь, як зайчик стежкою стриба.
Вслухаюся в природи голоси,
І завмирає серце від краси.

Я наливаюсь соком, наче плід,
Я сотворяюся від рук природи,
Мене виковують казкові ковалі,
Мене окроплюють казкові води,
В казкові соти силу молоду
Казкові бджоли, ніби мед, кладуть.

Вертаюся до хати. На столі
Вечеря. Мати щось чаклує.
Важка задума в батька на чолі,
Немов вслухається в якісь тривожні луни.
А може, просто втома облягла
І хмарою спустилась до чола.

Всі мої предки – вічні трударі,
Ніхто з них не шукав легкого хліба,
У праці від зор і до зорі,
Молились на ясну від сонця скибу,
Їм металева музика коси
Була найкращим виявом краси.

Я бачу руки батькові, вони
Важкі, великі, на коріння схожі,
Важкими стали, певно, від ланів
Чи від садів посаджених, а може,
Від тої громадянської війни,
Що лунами приходить з даліни.

Про ту війну здебільшого мовчить
Отець – лиш промовляють рани,
А чи прорветься раптом уночі
Болючий стогін у життя на грані,
Чи вдень, неначе вибух з глибини:
«Ой обдурили, вражії сини!»

Хто обдувив, я довго ще не міг
Збагнути, знав лиш достеменно:
Про власний батько мріяв переліг,
За це під пурпурові йшов знамена,
Через бої ніс власницький порив,
Та хтось його, сердегу, обдувив...

Я так долоні батькові любив,
Вони були шорсткі, але ласкаві,
Жили в них завше пахощі хлібів,
Ще пахли медом, травами, квітками.
Не раз хвороби клятої вогонь
Згасав від теплих батькових долонь.

О батьку мій, обдурений селюк,
Ти мусив те робити, в що не вірив,
Отак і жив поміж пекельних мук
Й помер за тих, що тебе обдурили.
Та пам'яті суцвіття золоте
В моїй душі нев'януче цвіте.

Мати любила батька і мене
І повсякчас за нас була в тривозі,
Тому в очах чайлось щось сумне,
Тому й жилося важко їй, небозі,
Таку вже вдачу доля їй дала –
Ні хвильки без тривоги не жила.

Була письменна трохи, бо колись
В церковно-приходській навчалась школі.
Книжки у хаті повсякчас були,
Й коли ото обробляться у полі,
Увечері або в святковий день
Мати в книжкові нетрі забреде.

І вірить слову кожному. Було
Шевченкову читає «Катерину»
І плаче. Й гнівно хмариться чоло,
Коли чита про кривди, в ті хвилини
Заплакана, пригнічена й сумна
Горбатилась вона біля вікна.

Частенько в нас збиралися жінки,
І мати ревно переповідала
Про Джерину сім'ю, про кріпаків,
Про Телепня Петра – і аж ридала,
Як йшлося про збиткування над людьми
І як повісивсь Телепень в тюрмі.

Отож удавнений батьківський біль
І матері всякчас тривожні руки,
Й хронічна вірнопідданість рабів,
Й пісень облудних бадьористі звуки,
Й вождя портретна усмішка ота,
Під доброту гримовані уста –

Ось те, на чому виростав мій дух,
Рокований очиститись в стражданнях,
Пройти через війну, через біду,
Через етапи, тюрми та заслання...
Воно інакше й бути не могло –
Творила доля для тавра чоло.

Пройти через війну... Нас кожна мить
Державці звабить прагнули війною,
Мовляв, ворожу й власну кров пролить
В бою – не є це справою страшною.
Воно то так. Це істина стара,
Лише було б за віщо помирать.

Ми до війни вже грались у війну,
Були немилосердні і жорстокі,
Об «ворога» шаблюку не одну
Вже поламали, м'яли «білим» боки.
Таке в малих серцях кипіло зло –
Самі собі дивуємось, було.

У двох лиш барвах ми сприймали світ:
Добро – червоне, зло, звичайно – біле,
І розросталась думка в голові:
Лиш ми міцні, а вороги безсилі.
Хай нас зачеплять на свою біду –
За мить, прокляті, мертвими впадуть.

Бо в нас найкращі в світі літаки
І наші танки найміцніші в світі,
До того ж найгостріші в нас штики,
Наші знамена славою покриті,
Ми «піснею про Сталіна починаєм день,
Кращих ми не знаємо на землі пісень».

Нема ні Бога, ані сатани,
Лиш Ленін, як живий, у Мавзолеї,
Є в душах трутизна старовини,
Боротись з нею треба, як із тлею.
Не слухайте ні матір, ні отця,
Мудрість вождя очистить вам серця.

Борітесь проти клятих ворогів,
Тепер вони у нас на кожному кроці,
Гартуйтеся, вигострюйте свій гнів,
Пильнуйте і тримайте всіх на оці.
Зв'язки родинні? То для вас пусте.
Часом у вас під боком враг росте.

Скажімо так: от є діди й баби,
Їм і на грам не можна довіряти,
Вони уламки темної доби –
Усіх би їх спровадити за ґрати,
Щоб швидше там гнилий їх дух зачах,
Та жаль – там місця всім не вистача...

Отож не дивно, що в такі часи
З'явилися манкурти й яничари,
Глумилися з одвічної краси,
Гасили предківські святі свічада...
Та дивно те, що мов на зло судьбі,
Багато з нас лишилося людьми.

Що ж. Не були всесильні і вожді,
Не всяка їм була душа підвладна,
Були такі, що всупереч біді,
Возводили завали барикадні,
І там ніяка сила не могла
Впокорити бунтливого чола.

А звідки ж все те бралось, коли
Станок державний штампував болванки,
Й отруту чорну тоннами лили
З-за стін кремлівських з вечора до ранку?
Мабуть, таки із вічності ріки
Струмились в душі чарівні струмки.

Й коли душа була іще жива,
То від струмків тих чистою ставала,
І вже не кожен в унісон співав
І не впивавсь облудними словами,
І думав, думав, істину шукав
І вже від рабських звичок відвикав...

Здається, я почав був про війну,
Але мене чомусь убік заносить –
Боюся щось суттєве обминуть,
Тих обминань було у нас вже досить,
Із правди кров пили, як комарі,
Історії затяті гендлярі.

Отож війна... Мені ще дев'ять літ,
Я ту війну сприймаю й не сприймаю,
Вона ще десь в якійсь далекій млі,
За тридев'ять земель, в не нашім краї...
А може, пронесе? Уже ж було
То там, то там, а якось пронесло.

А мо' червоні білих як турнуть,
То ті не знатимуть, куди й тікати...
Були пісні бадьорі про війну,
Були бадьорі лозунги й плакати,
Були бадьорі фільми та книжки...
Та плакали дівчата і жінки.

Чоловіків погнали на війну,
Лишилися старі та інваліди.
Вслухались люди в грізну далину
І чули кроки – наближались біди.
Їх супроводив гул – аж тріскались шибки,
Стрясали вись хрестаті літаки.

А батько мій – сільради голова –
Лишився вдома (з хворою ногою),
Хоч радили йому не раз, не два:
«Тікай-но, Петре, ген за дальні гони,
Бо ж бач яка навколо круговерть!
Навіщо ж тут лишатися на смерть?»

Та він чомусь не слухав тих порад,
Хоч і вважався мудрим чоловіком.
Невже ж від окупантів ждав добра?
Чи, може, вірив: через наші ріки
Ніякий ворог не перебреше,
І скоро вража сила упаде?

Признатися, я й нині не збагну
Оту безпечність батькову... Не знаю...
А може, то для кожного одну
Лише дорогу доля вибирає,
І тут вже ні порада, ні мольба
Не допоможе, бо «така судьба».

А може, побоявся нас лишить
Одних, безпомічних чужинцям на поталу,
Тому-то і втікати не спішив,
На щось надіявся... Чи власними житами,
Як завше, марилося на хвилях літ,
Й не міг був відірватись від землі...

А наші відступали за ріку,
Були вони обірвані, голодні,
В обмотках ноги, наче в сповитку,
І болем краяли очей безодні.
Лиш небо загуде – вклякали ниць...
Так от вона – незламна наша міць!

«Броня крепка и танки наши быстры», –
Натхненно ми виводили щодня...
Так де ж вони поділись, ті танкісти?
Так де ж вона, ота міцна броня?..
Одни із воїв, біля шелюгів
Гукнув нам: «Хлопці! Бийте ворогів!»

«Ми б били, – мовив хтось із хлопчаків, –
Нема лиш чим». – «Ну, то ще не біда!
Здобудьте зброю!» – десь вже від ріки
Кричав військовий. Пінилась вода.
А з-за містечка прямо до ріки
Неслись ворожі чорні літаки.

Й понині в мене в пам'яті слова
Того солдата, а чи командира.
Придумала ж премудра голова,
Для нас, малих, державної людини!
Мовляв, малеча, бийте ворогів,
А ми чкурнем туди, за шелюги.

А потім нас же буде й шельмувать,
Що ми «на території ворожій»
Жили... У кого совісті нема,
Тому, мабуть, ніщо не допоможе,
Той і через державницькі мости
Буде свою нелюдяність нести.

Другого дня вже наших не було,
Дорогою, що наші відступали,
Тепер гриміли німці повз село
Не звичними для нас грузовиками.
Солдати в чоботях, в пагонах та в чубах,
Й нахабно-хвацький усміх на губах.

Було так прикро: ось вони гримлять,
Веселі, ситі, у нових мундирах,
Така могутня, непохитна рать,
А наші десь обірвані та сірі.
А «танки быстры» та міцна броня
Були, напевно, тільки у піснях.

А потім із оточення дядьки
(Хоча й не всі) верталися додому.
Відвоювалися. Точились балачки
Про пережите, про військову долю,
Про те, як утікали й не втекли,
Як цілі армії потрапили «в котли».

Тягли підбитих коней до дворів,
Отих, що відступаючі лишили,
Виходжували, звали знахарів,
Щоб кволим коням повернули сили,
Давали їм то збіжжя, то сінця –
В грудях ще бились власницькі серця.

А потім всім дорізали землі,
Хоч не багато, але власне поле.
Був хліб, була й горілка на столі,
Звичайно, в тих, за кого дбала доля.
Жінки ж солдатки впроголодь жили,
І руки від роботи аж гули.

Бо ж працювали й на чужому полі,
Яке колгоспним перед тим було,
Ні сірників не мали, ані солі...
Та не німіло з розпачу село.
Лунала й пісня, й сміх дівочий цвів,
Хоча було і обмаль парубків.

Бувало всього. Вистачало й сліз...
З'явилися поліцаї у мундирах,
І не лише колишні куркулі,
А й ті, що в неможливіх ходили –
Одних примусили, а інші йшли самі
Заради зброї й влади над людьми.

«Одним – війна, а іншим – рідна мати», –
Не раз я чув таке поміж людьми.
Одні тягли й тягли добро до хати,
А інші із синцями під грудьми
Ходили. Не вмирало зло.
Воно живуче, як бур'ян, було.

Із зла старого кільчилося нове,
Згадалися різні кривди та образи,
І вже збісіла кров до помсти зве,
Вогнем пречорним наливає м'язи,
Од злості аж скоцюрблена рука
Горлянку ненависника шука.

Арешти. Розстріли.
Й дитячу кров лили.
Але таке уже було – відоме...
І ось за батьком з люшнями прийшли
І повели у ніч мовчазного й блідого.

І ми, страхом напоєні ущертъ,
Щоночі чули, як бродила смерть.

Мої дві тітки набожні були,
Молились ревно, то й мене, малого,
Страхом підтятого, за руки узяли
І ледь живого повели до Бога.
І я в молитву входив, як в купіль,
І тамував у серці лютий біль.

Це добре, що було тоді куди
Дитячою дуцею прихилитись,
Сховатись від страху та від біди,
За себе й за всіх страждущих молитись,
І в цій крутій, скривавленій добі
Не загубить людину у собі.

Про партизан доходили чутки
Іздалеку, немов із того світу,
Доходили і гасли, мов свічки,
Бо дуже був несамовитий вітер,
Та й вже відвикли вуха земляків
Від голосу зіркових літаків.

Лихий був світ, а в тому світі – я,
Душа в якійсь звивалася спіралі,
Сприймала спів одвічний солов'я,
Немов настояний на крові й на печалі,
Оголена й чутка, немов струна,
Й найслабша відбивалась в ній луна...

А може, моя доля і не зла
Була – такі вже мала віхи,

Щоб шлях позначити, і тим шляхом вела
Мене на інші перевали віку,
Вела через вогонь, через пургу,
Вишукуючи для душі снагу.

А ким би став я, хто про теє зна,
Якби легкі були мої дороги,
Могла б душа зміліти аж до дна,
Доценту обемз'язилися б ноги,
І кров моя ніколи б не змогла
Нікому дати й крихітку тепла.

Тому на долю скаржитися гріх –
Старалась як могла і як уміла,
Трудилась від зорі і до зорі,
Гартуючи мені і душу, й тіло,
Щоб міг я через дику цілину
Вести свою глибоку борозну.

Таки я перебрів через війну
Хоч з ранами в душі, але лишився жити
Й забрів безбатченком у голод. На лану
Ледь животіло поржавіле жито.
Гули дядьки, недобитки війни:
«Знов обдурили, вражії сини!»

Збирали жолоді, мололи на муку,
З якої хліб радянський випікали,
Ковтали ту отруту прегірку,
Даровану-таки більшовиками,
Але про рай співали на землі
Й про мудробатька Сталіна в Кремлі.

Мабуть, забули тридцять третій рік
І тридцять сьомий (мали що забути!)...
Знов зводилися вишки таборів,
Мільйони відбували кару люту.
Але за віщо? За яку вину
Ішли на смерть в холодну далину?

Таки співали. Думали ж – хто як.
Одні думки за сто замків ховали,
А інші, люто чарку натошак
Хильнувши, Батька катом називали –
Й зникали вмить, неначе буря зла
Їх за імлісті обрії несла.

Як в бомбосховище, ховалися в «Ура!»,
В гарячі оплески, у хмари фіміаму –
Інакше будеш скніти в таборах
За чорними колючими дротами.
Отож багато хто із шкури ліз,
Щоб жилами вrostися в сталінізм.

Вросталися. Хто вірив, а хто ні,
Та кожен мав сповідувать ту віру...
Але ж... Хатини плакали сумні,
Й сади рубала сталінська сокира,
Й голодні злидні лізли у вікно...
Щоб не зів'яла віра, йшли в кіно.

Тулились до журналів та газет,
Пірнали в вірші, повісті, романи,
Отам медополам і маркізет,
Отам-то рай, нові боги й титани

На кривді виростають, як гриби,
І всі стають окрасою доби.

Я борсаюсь також між тим і тим,
Між казкою й життям, між радістю і болем,
То маревом потішусь золотим
Й, штани підсмикавши, біжу за комсомолом,
То у життя пірнаю глибину
І знов безвихідь бачу там страшну.

Чи ж довго міг роздвоєним ходити,
Розчахнутим, мов дерево від грому?..
Я став шукати правду кожну мить,
Шукав і зупинявся на одному:
В Кремлі облуди мелеться мука,
І в плямах крові Сталіна рука.

А Україна – наймичка Кремля,
Мов сирота, обірвана і боса,
І наші закайданено поля,
І не для нас в полях тих зріє просо,
І треба щось робити, бо біда –
Йде на поталу сила молода.

І вже плели зіркасті павуки
Круг мене павутину і сочили,
Вслухались стукачі в мої думки
І все доноси в МДБ строчили,
Вже кожне слово, крок, а чи сльоза
Ретельно важились на ржавих терезах.

І нібито я був іще студент,
Але тюрма за мною вже тужила,

Й не міг я вже сховатися ніде,
І юна кров моя кипіла в жилах...
І ось я вже у камері, уже
Мене гебістська варга стереже.

Знуцання дикі, допити нічні.
А що питати?
Все ж – як на долоні.
Але їм хочеться топтатись по мені
І холодом страху ганьбити скроні,
Щоб залишилася від мене тільки тінь,
Щоб не ходив я – повзав у житті.

Але мене все ж доля берегла,
І я проніс достойно свою муку,
Й тавро ганьби не пропекло чола,
І не зів'яли мої юні руки...
Мене погнали в дальню далину
Невільницьку орати цілину.

Тоненька грань між смертю і життям,
Новий ланцюг знущання і наруги,
Та не було у серці каяття,
Лише жила у нім болюча туга.
Й невільницькі долаючи роки,
Творилися поезії рядки.

Тужив за Україною. Вона
Мені всякчас то марила, то снилась,
Була розлука довга і страшна,
Вона із мене випікала силу,
Але й любові щедро додала,
Яка у крові буйно процвіла.

Ота любов і вберегла мене
Від збайдужіння й рабської покори.
Я вірив: Україна розігне
Болючу спину. За моря, за гори
Полине її пісня чарівна
І синьо-жовта визріє весна.

КОРОНАЦІЯ ЛЮБОВІ

(Лірична поема)

1

З дитинства у юність котились роки
Крізь солов'їні трелі.
Ясніли на відстані наші стежки,
Мов дві паралелі.
Річки, і озера, і луки, і гай,
І верби в імлі русочубі,
Ти щедро вrostалася в той розмай,
Що душу мені голубив.
В серця наші чари з небес і землі
Лились так уроче, так світло.
В пісеннім краю, в романтичній імлі
Чуткі наші душі розквітли.
Й хоч ми ще далекі були у житті,
Своїми бродили садами,
Та дві наші долі в єдиний потік
Зусилля свої об'єднали.
Хоч нас об'єднати іще не могли –
Крізь хащі і крізь пустелі
Тяглися у далеч стежини малі,
Мов дві паралелі.

2

Наші стежки переросли в дороги,
У кожного вона була своя,
По них ішли поразки й перемоги,
На кожній свій дороговказ стояв.
Я по своїй примчався до столиці,

Весь сповнений юнацьких сподівань,
Хотілось там знайти перо жар-птиці,
Але знайшов лиш біль розчарувань.
Мій Київ був змосковщений до краю,
Затоптаний, запльований, німий,
Бродили там сексотів чорні зграї,
Люд задихавсь від смороду тюрми.
Моя наївність запалала гнівом,
На стеблах руж узрілись колючки,
Душа озвалася бунтарським співом,
Насупились поезії рядки.
Дволикість душ. Облудність слів і вчинків.
Я кляв обличчя Сталіна рябе.
Й мене, мов невинного злочинця,
Ковтнула люта паша МДБ.
Тюрма. Концтабір. Тайгова завіса.
Скупа сльоза котнулась по щоці.
Наші дороги, дівчино Ларисо,
У протилежні подались кінці.

3

Десяток літ неволі-безнадії,
Паркан до неба і колючий дріт.
Душа у ранах. Лютий кат радіє.
У зону втиснулись життя і білий світ.
А десь в обіймах чарівного лісу,
Полів, лугів, пісень і юних мрій
Цвіла душею дівчина Лариса,
Надійно так ставала на порі.
Між нею й мною – відстань на півсвіту –
Двоє зерняток на долонях літ...
На сім замків ворота табору закрито,
А там, де ти, буяв весняний світ.

Здається, що є спільного між нами?
Здається, несумісні ти і я.
Здається, поміж нами глухі брами
Й ріки страшної дика течія.
Та наші долі щось там чаклували,
Уздріли щось крізь мури літ важкі,
Розсовували громіздки завали,
Вирівнювали звивисті стежки.

4

Було дівча цнотливе, щире, миле,
Його гойдали юності літа.
Йому звеліла потойбічна сила
В тайгу уральську написати листа.
Тоді я був на волоску від смерті,
Ніщо уже не тішило в житті.
Та доля неприступні круговерті
Розвихрила у смерті на путі.
Комусь там щось вимогливо шептала,
Допомагала мені хрест нести,
Вона далекоглядний задум мала
Мої і тіло, й душу вберегти.
Не дасть сконати у смердючій твані
У юні неціловані літа.
І я одержав у життя на грані
Від тебе, мила дівчино, листа.
Я вірю: то була не випадковість,
А благодійна акція небес,
Щоб дух напівживий мій, заготований,
Наснажившись надією, воскрес.

5

Твої листи були для мене дивом,
І казкою, і променем живим,
У них я душу відчував красиву,
Й запах Десни, і квітів, і трави.
Я чув далекий рідний шеліт жита,
І жайворонка пісню золоту,
І музикою вечори наліті,
І глибину України, й висоту,
Хоча в листах ні дотику, ні звуку,
Лиш щирість та цілюща доброта.
Я простягав свої до тебе руки
Через далеку відстань і літа.
Палка уява розгортала крила,
Вона була цнотлива, без гріха,
Вголублював у мріях образ милий,
На хвилях поетичних колихав.

6

Літа ж собі котилися поволі...
Якийсь незвичний вітер із Кремля
Повіяв – і запахло духом волі,
Надією дихнуло звідтіля.
І вже проміння заглядає в вічі,
Доносяться вже пахощі верби,
І я, і ти же вимріяли стрічу
Біля Десни під небом голубим.

Юних сердець гарячі перестуки
(То вже були не марення, не сни),
Коли ми ще не бралися за руки,
Та вже ішли упарі до Десни.
І жайворонків музика врочиста,
Лемент крячків, чайний перегук,
Переблиск верболозового листу,
І обрій райську вигина дугу.
І посмішка твоя чарівно-щира,
В карих очах містична таїна,
У них така знадійлива довіра,
Із них у душу променить весна.
Вбираю спрагло ряснозвукій щєбіт,
В пречистих росах душу полощу.
І раптом, як дарунок щедрий неба,
Срібноголоса музика дощу.
І обізвалось щось магічне в крові,
І випурхнули промені з-під вій...
Була то коронація любові,
Освячення гарячих наших мрій.

ВОЛОДАР ГЛИНИ

Частина 1

Гончар Тарас

Десь колись в якомусь краї
(Може, це було і в нас),
Там, де цвинтар, біля гаю,
Жив собі гончар Тарас.
Гончарі були одвіку
Чаклуни-чарівники,
Підкорялась сила дика
Владній мудрості руки.
В них була своя дорога
Світла-світла, мов зоря.
Кожен руки мав від Бога,
Добробога-гончаря.
Із чарівної криниці
Всі вони пили пиття,
Тому й знали таємниці
Потойбічного життя.
Завше з полум'я і диму
Брали силу неземну,
То й відкрив Бог перед ними
Глин глибинних таїну...
Жив Тарас побіля глини,
Там, де спокій і краса,
Де замріяні калини
Задивлялись в небеса.
Мав непришну він хатину,
Круг гончарний і горно,

Милу, лагідну дружину,
З ним повінчану давно.
І цвіли в садочку квіти,
Й щебетали ластівки,
І були в Тараса діти –
Два сини-помічники.
Мав ще коника гнідого
(«Мій Гнідко», – казав Тарас),
З ним в далеку путь-дорогу
Вирушав Тарас не раз.
То до сіл верстов зо двісті,
То до міста на базар,
Не сидітимеш на місці,
Коли ти таки гончар.
Бився клич у шиби вікон,
Наче хвиля в береги.
По горшки людей він кликав,
Знали всі це навкруги.
Ще в погоду і в негоду
До Тараса й до Гнідка
Ті горнулися пригоди,
Що бувають лиш в казках.

Н а к л а д о в и щ і

Ось з'їжджають на узвишся
(Сутеніти почало),
Ось велике кладовище
(Значить, близько десь село).
Раптом (з нами хресна сила!) –
Обізвалась глибина,
Розверзається могила,
Упир з неї вирина.

Ось іде він вихилясом
(Півлюдина і півтінь):
– Ну, здоров, здоров, Тарасе!
Як ведеться у житті?
Мав Тарас козацьку вдачу
(Ів-бо кисле і гірке),
Всякого у світі бачив,
Бачив, звісно, і таке.
Хоч не ветхий ще літами,
Та в бувальцях був Тарас,
Зустрічався із чортами,
Відьом здибував не раз.
Міг усяку силу вражу
Він знешкодити в путі,
Був озброєний, як кажуть,
Проти нечисті в житті.
Тож і нині він навколо
Воза хутко обійшов,
Відпечатав дивоколо
Твердю власних підошов.
Потім сів на воза скраю,
Посміхнувся і сказав:
– Та життя паршиве маю:
Вічно гнешся, мов лоза.
– Знаєш що, Тарасе-брате?
(«Чорт у пеклі тобі брат!»)
Хочеш за мізерну плату
Мати цілий віз добра?
– Що ж я маю заплатити?
Ну, я слухаю, скажи.
– Крові трішечки попити
Ти мені допоможи.

— Не збагну, що ти торочиш.
Як же я допоможу?
Ти, упире, пити хочеш
Кров мою, а чи чужу?
— Не люблю я пити, друже,
Кров гончарську, бо гірка,
Уже краще із калюжі
Пити воду чи з струмка.
Я люблю крові напитись
Ну, такої, як з медком...
У селі є удовиця —
Наче кров із молоком.
Я давно накинув оком,
Та, признатись, не зблизька.
Є, скажу, одна морока —
Жінка в хату не пуска.
А тебе ж бо пустить, клята
(Ой, від спраги аж горю)!
Попросись заночувати —
Не відмовить гончарю.
Та й закинь за мене слово
(Май мене за візника),
Я годинку лиш — і знову
Зникну — ось моя рука.
Ну, а завтра вранці-рано
Плату матимеш свою,
Я, як кажуть росіяни,
За ценою не постою...
Упиряка руку суне,
Мов знічев'я, до візка.
Та від кола ніби струмом
Дзизь — й відсмикнулась рука.
Гончар оком відстань зміряв

Й шусть рукою у задок,
Під пахву узяв сокиру
І осиковий кілок
– Зараз я тебе навіки
Нагодую й напою,
Та скуштуєш ще й осики
У могили на краю!
Потім хрестик зняв із шиї
Й грізно в упиря пита:
– А не хочеш, лютий змію,
Ще понюхати й хреста?
– Ой, не хочу, – упир хника,
Дам добра тобі за так,
Лише заховай осику
І сокиру, і хреста!
– Побий тебе хресна сила!
Крові йому з молоком!
Ану, клятий, геть в могилу! –
Й замахнувсь Тарас кілком.
Упир враз на кладовище,
Гончар кинувся за ним.
Заклубилося клубище
Сіре-сіре, наче дим.
Ось розверзнута могила.
Упиряка в неї – стриб.
Під землею заgrimіло –
Й виріс горб, неначе гриб.
А в той горб посередині
Вріс осиковий кілок.
– Ну, – сказав Тарас, – однині
– Ти з могили ні на крок.
Дасть тобі тут жаба й циці!
Й прояснив лицем Тарас,

Уявив ту удовицю,
Котру він від смерті спас.

І легким зробилось тіло,
Як до воза він спішив...
Коли зробиш добре діло –
Так приємно на душі.

З а п а х п е ч е н и х г о р ш к і в

Їхав раз гончар весною
Із горшками на базар
Битим шляхом над Десною,
А назустріч йому – цар.
В позолоченім ридвані,
Мружить очі з висоти,
Охоронці пишно вбрані,
У них коні, як чорти.
Ось один до воза скаче:
– Геть з дороги! Чуєш? Геть!
Бо одержиш сто гарячих!
Засічу тебе на смерть!
– Не турбуйтеся, зараз збочу,
Никну, пане, мов трава...
Й глянув огирів в очі,
Що супроти вигравав.
Той свічею звився вгору,
Скинув вершника з сідла,
В даль помчався неозору,
Тільки курява лягла.
А ридван, мов кара люта,
Уже близько торохтить,
Хурі нікуди звернути,

Уже як тут не крути.
Гончар вибрав мить і в очі
Корінному подививсь,
Той, мов вжалений, підскачів
І, мов вихор, вгору звивсь.
Потім вбік рвонув – і тройка
Вже на луки поверта.
Хтось з ридвана крикнув: «Пробі!
Щось ридван переверта!»
Вся царева охорона
Кинулася до царя,
Не зламалася б корона,
Тут вже не до гончаря.
«Но-о», – шепнув Тарас, і коник
Тягне хуру в сиву даль,
Відчуває, що навколо
Люта чигає біда.
Й ніби все біду віщує,
Хоч вже хура тоне в млі.
Та позаду Тарас чує:
Хтось несеться на коні.
– Стій, горщечнику! – гукає
Владний голос вже зблизька.
Тарас віжки натягає,
Зупиня свого Гнідка.
Оглянувся – охоронець
Хвацько груди випина,
Підскакав – такий червоний,
Різко стримав скакуна.
– Ти не бійся, чоловіче!
Це велів спитати цар:
Як зумів ти коней двічі
Схарапудити, гончар?

Адже ти сидів спокійно
І нічого не робив.
Чом же мене кінь мій скинув,
Хай би грім його побив!
Чом, скажи ти, царські коні
Нагло так рвонули вбік?
Тут Тарас потер долоні,
Усміхнувся сам собі:
— Я признаюся вам, пане:
Є один секрет такий:
Царських коней страх лякає
Запах печених горшків.
Той на гончаря зиркає
Люто так через плече:
— Коли знаєш, що лякає,
То навіщо їх печеш?!
Наш Тарас на нього глянув
Крізь глумливу каламуть:
— Та таке, ласкавий пане:
Довше ж печені живуть.

Лісові пригоди

Десь надвечір серед літа,
Коли гасла далина,
Наш Тарас подавсь до лісу
Дров добути до горна.
Коня випряг на поляні,
Сам пішов у глушину,
Між осичок стрункостанних
Став шукати сушину.
Ось добрався до озерця.
Тихо-тихо навкруги.

А в озерці, як в люстерці,
Видно небо й береги.
Щось промовила пташина,
Від куща стрибнув вухань.
Став Тарас рубать вільшину,
Ту, яка була суха.
Раптом на озерці хвилі,
Ніби щось його стряса.
Ось Русалки тіло біле
І розплетена коса.
А за нею виринає
Бородатий Водяник.
– Хто це, хто, – старий гукає, –
Розполошив наші сни?
– Та це я, пресвітлий царю, –
Тихо мовив наш Тарас, –
Я вам неба не захмарю,
Не зі злом прийшов до вас.
– Не зі злом? А чом же вроду
Лісу ти псуєш ясну?
– Не чиню я в лісі шкоди,
Я ж рубаю сушину.
– Та вам, людям, від сухого
До сирого лише мить.
Ану, доню, йди до нього –
Треба клятого помить...
Довелось Тарасу знову
Креслить коло чарівне
Й прошептатъ магічне слово –
Нехай лихо обмине...
Розкричалось кодро кляте
(Вдачу має вже таку),
Довелось із ліжка встати

Дідусю Лісовику.
– Що за гамір? Що за крики?
Що лучилось в цих краях?
Водяник йому:
– Владико!
Ми впіймали крадія.
– Коли краде – покараю!
Покажіте, де він, де?
– Та до себе не пускає
І до нас сюди не йде.

– Нумо, що там за персона?
Хай представиться мені?
Чом порушує закони
Лісові та водяні?
– Та це я, це я, владико.
Не вчинив же тут гріха.
Ось шукав суху осику –
Трапилась суха вільха.
– О, Тарас! Здоров, гончарю!
Підійди сюди, прошу!
Що ж це ти, озерний царю,
Підіймаєш дарма шум?
Це ж гончар, володар глини,
Жителюб і чарівник,
Не зобидить і пташини,
Справедливий чоловік.
Коли горе у природи,
Він на поміч поспіша.
Не чинить же йому шкоди –
Він із нашого коша...
До господи йди, гончарю,
Поговоримо ладком,

Я тобі яєчні зжарю,
Напою тебе медком.
– Та воно не гріх, владико,
Випить меду чи вина,
Але дуже чоловіку
Дров потрібно для горна.
– Кажеш, дров? Хай буде гречка!
Де лишив коня та віз?
– На поляні недалечко,
Саме біля трьох беріз.
– Ну, гаразд, іди до хати
І очікуй мене там.
Коли буду пригощати,
Поговорим сам на сам.
– Йди сюди, Тарасе-брате
(Це Русалчин голосок),–
Тебе буду цілувати,
Як росинка колосок.
Водяник їй:
– Цить, пустунко,
Не мути мені води,
Та ж Русалчині цілунки
Ведуть завше до біди.
А ми мусим чоловіка
Від напастей рятувать.
Побажання-бо владики
Треба, доню, поважать.
– Гей, рубайте, хлопці, дрова!–
Лісовик у ліс кричить.–
Слухай, дівчино, старого,
Він лихому не навчить...

Лісовик повів до хати
Свого гостя залюбки.
Нарубали дров багато
Молоді Лісовики.

Світ наповнений дивами,
Незбагненне це життя:
Тарас їхав за дровами –
Опинився у гостях.

С і є ш в і т е р – п о ж н е ш б у р ю

Якось їхав серед літа
Із своїм добром Тарас.
Колосилось в полі жито,
Бог хмарки у небі пас.
На обочині дороги
Мліли сизі спориші.
Відступилися тривоги,
Стало затишно в душі...
Ось назустріч по дорозі
Везуть сіно два дядьки.
– Глянь, – сказав той, що на возі, –
Їдуть миски та горшки.
А гончар який гніздиться,
Аж затемнює візок:
Чорний-чорний, як мазниця
Чи засмалений горщок.
Та ж порожній в нього посуд,
Нас невдача жде-таки!..
А давай-но ми, Федосе,
Гончарю поб'єм горшки!..

Тарас думає: «О Боже!
Звідки в людях оте зло?»
Він дядькам гукнув:
– А може,
Вам уже й не повезло!
– Та воно іще й балака!
Чудасія, хоч скачи!
Ти дивися, щоб не плакав,
Лиш череп'я везучи!
Раптом як зірвався вітер,
Та не вітер – ураган,
Аж здригнулось Боже літо,
Стовпом в небо пилюга.
Перекинув дядькам воза.
Знову крикнув їм Тарас:
– Бачте, всі ваші погрози
Повернулись проти вас.

Отаке воно на світі:
Злого кара не мине.
Кажуть: хто посіє вітер,
Бурю той таки пожне.

Н а у к а

Їхав був гончар додому
Із базару навесні,
Віз свою хронічну втому,
Снував думи в напівсні.
Ось доїхав він до лісу.
Лиш у ліс – а там завал.
З-за куща розбійник вийшов:

– Скільки, дядьку, вторгував?

– Ой який же ти цікавий!

Що зі мною – все моє.

Тут розбійник з-за халяви

Ніж колільний дістає.

Сам здоровий, люті очі,

До Тараса підступа:

– Як добром віддять не хочеш,

Потече з тебе ропа!

– Бачу, ти таки нечема!..

Налякав, що аж тремчу!

Видно, ти іще не вчений,

Ну, то я тебе провчу!..

«Наш канун!» – промовив строго.

І розбійник аж заляк,

Ніж з руки упав під ноги,

На обличчі переляк.

– Ось таким, як мокра глина,

Сядь під кущ, як у тюрму.

Лише через дві години

Чари я з тебе здійму.

Коли станеш вже на ноги,

Куди схочеш, туди йди,

Лиш розбійницьку дорогу

Ти забудеш назавжди...

Чоловік завал розкидав,

Втому скинувши з плеча.

Не страшні йому всі біди,

Бо на те він і гончар.

КОРОЛІВСЬКА БОРОДА

За дрімучими лісами,
За блакитними морями,
В тридев'ятім королівстві
Жив собі король Прокіп
Із чуприною рудою
Й золотою бородою,
Схожою на житній сніп.

Був на вигляд він не хвацький,
Мав статуру не козацьку,
Чоловік собі та й годі –
Не атлет, не культурист,
Лиш в очах якесь завзяття –
Ніби іскри від багаття,
Що роздмухують вітри.

Мав король не густо раті,
Хоч бійці були й завзяті
Й гідні голови віддати
За Прокопа-короля.
Королеві що ще треба?
Йому вірно служить небо,
Боже небо і земля.

Ось повідала сторожа,
Що з'явилась рать ворожа.
Король бороду пригладив,
«Гей, на коні!» – кинув клич.
Під державним стягом скаче

Сотня вслід за ним козача,
Мчаться ворогу навстріч.

Ось і полчища ворожі...
Поможи, великий Боже!
Натягнув король повіддя,
Шле до ворога гінця:
«Скажи: нащо люта січа?
Для двобою король кличе
Найсильнішого бійця».

Засурмили вражі сурми,
Із рядів ворожих суне
Щось страшенне, здоровенне –
Чи людина, а чи звір.
Чуб патлатий аж за плечі,
На плечах кожух овечий,
Дика шапка набакир.

Тут король з коня зіскочив,
Глянув ворогові в очі,
Тихо в бороду всміхнувся,
З піхви видобув меча,
До землі злегка пригнувшись,
Бородою доторкнувся,
Впевнено двобій почав.

Меча люто звівши вгору,
Мов пантера, кинувсь ворог
На такого нестрашного
Короля-бородача.
Той ступив лише півкроку
І ввігнав потворі в рота
Харалужного меча.

Тут як гаркнуть супостати
І давай крутити мати
В короля і в королівство,
Все на світі проклинать.
А начальник їх як крикне:
«Супротивник хай поникне!
Вище голови тримать!

Жменька їх, а нас же сила!
Славне воїнство! До діла!»
Це почувши, кинув гнівно
Бородач король здаля:
«Начувайсь, безчесний враже!
Божий гнів на тебе ляже
Покара тебе земля!»

«Уперед! – кричить заброда. –
Цвіт могутнього народу!
Звикли ви усіх скоряти!
Вас нікому не скорить!
Ворога до пня рубайте,
Короля лиш не вбивайте,
Він живцем в огні згорить!»

Військо ринуло, мов повінь –
Тупіт, брязкіт, крик і гомін:
«Ми ж оту миршаву сотню
Перетопчем, мов спориш!
Королеві вирвем вуса
Й бороду, його ж примусим
Заспівать: «Шумел коміш».

Ось король перед ордою
Ледь схилився головою,
Бородою доторкнувся
До священної землі.
Налилися в груди чари.
Начувайтесь, почвари,
Невситимі сили злі!

Непохитна буйна сила
Струменіла воям в жили,
Що плече в плече стояли,
Мов із каменю стіна..
Вороги ж ішли безпечно,
Кожен думав безперечно:
«Ще ж розвага – не війна».

Але ось їх перші лави
Відчувають: кепські справи,
Королівська рать мечами
Невблаганно сіє смерть.
Вже третина трупом впала,
Тут і там завирувала
Смертоносна круговерть.

Знову кинулись заброди,
Що пройшли вогонь і воду,
На малу живу фортецю,
Повносили, як вулкан.
Королівська рать завзято
Колошматить супостатів,
Що аж виють вже від ран.

Огорта вже їх тривога,
До свого волають бога,
Та, мабуть, їх бог не чує
Чи не хоче допомогти.
Хтось уже кричить з нестями:
«Всі поляжемо кістками,
То ж не люди, а чорти!»

Хтось вже став панікувати,
Хтось уже наліг на п'яти,
Ось зірвались рештки війська –
Тільки курява лягла.
Наказав король: «На коні!
Вирушаймо у погоню,
Знищим ворога дотла!»

Свист – і коні пригриміли,
В сідла вершники злетіли,
Подалися нищівним валом
За нападником услід.
Ось потилиці ворожі.
Помагай, великий Боже,
Врятувати край від бід!

І покрилась за годину
Трупом ворога долина
І над тихою рікою
Буйнотрава оболонь.
Від нападника лихого
Не лишилося нікого,
Мов нікого й не було.

Понеслась по світу слава
Про звитяжницю державу,
Про лицарство нездолане,
Про могутність короля.
Король має все, що треба,
Помагає йому небо,
Боже небо і земля.

Злі сусіди – у печалі,
Кепсько спитьсся їм ночами,
Адже кожен мав надію
Подолати короля,
Бо ж у нього – вщерть засіки,
І течуть молочні ріки,
Щедрі ниви і поля.

Не збагнути, в чому справа,
Де секрет тієї справи,
Звідки він черпає силу,
Рудочубий бородач.
Він же, звісно, не із криці,
Тут вже не без таємниці,
Не відкриємо – біда!

І дорогами-шляхами
Подалися косяками
В загадкове королівство
Диверсанти-шпигуни.
Тут і там збирати вісті,
Королеві в душу влізти
І сягнути глибини.

Може, вбити при нагоді
Чи зганьбити при народі,
А чи силу королівства
Підточити, мов черва.
Десь когось там підкупити,
Десь комусь отрути влити,
Щось розбити чи зірвать.

Королівська ж контррозвідка
Спрацювала дуже швидко,
Вона наміри ворожі
Відчуває ще здаля.
Тих на палю посадили,
Ну, а деяких зробили
Шпигунами короля.

Ворогів хапали стреси,
Бо горіли інтереси,
Але поки що не знали,
Як зарадити біді.
Про нелюбу ж їм державу
По землі котилась слава,
Ніби хвилі по воді.

Та якось на березоля
Ворогам всміхнулась доля:
Захиріла королева,
Стала танути, як сніг.
Скільки лікарів вертілось,
Скільки знахарів злетілось –
Помогти ніхто не зміг.

В днину лагідну серпневу
Поховали королеву,
І король наш залишився
Молодим іще вдівцем.
Тож в погоже Боже літо
Він ходив-бродив по світу
З опечаленим лицем.

Вороги ж раділи стиха,
До смаку їм чуже лихо,
А тим паче, як те лихо —
У сусіда короля.
Їм воно таке премиле,
Додає у груди сили,
На злі справи окриля.

Рік прокапав день по дневі,
Як нестало королеви,
Королю ж без королеви
Жити — звичай не велить.
Хай чи в радості, чи в тузі —
Прагнуть недруги і друзі
Короля знов одружить.

Між хрещених й нехрещених
Ну, шукати наречених,
Всі, здається, ревно дбають
За Прокопа-короля.
Але хтось зубами скрига,
І сплітаючи інтриги,
Ніби лис хвостом виля.

Хтось хотів би королеві
Підшукати королеву,
По-сучасному сказати,
Мов підступний динаміт.
Щоб вона причарувала
Короля і підірвала
Йому серце в цвіті літ.

Чи влила б йому отрути,
Чи зуміла б роздобути
Ключика, що відкриває
Таємницю короля –
Звідки він бере наснагу,
Що дає йому відвагу,
Окриля і звеселя?

І таки в далекім царстві,
В тридев'ятім господарстві
Відшукали (як бажалося)
Царівну молоду.
Там краса така, що лихо –
Лиходієві на втіху,
Королеві на біду.

Помолившись ревно Богу,
Вирушив король в дорогу,
Доручивши себе вірній
Охороні та коню.
Він подався на край світу,
Щоб ясну царівну вздріти
І усю її рідню.

Попрощавшись з рідним домом,
В даль помчались невідому
Вершники широким степом,
Стали танути в імлі.
Зупинились на хвилинку –
Загорнув король в хустинку
Жменю рідної землі.

Бо в путі надійно з нею,
Із батьківською землею –
Це, відколи живуть люди,
Ні для кого не секрет.
В неї влита сила Божа,
Вона завше допоможе,
Як найліпший амулет.

Проминула днина, друга,
Ген синіє лісу смуга,
Смуга іншої держави –
Небезпечна і чужа.
Інший світ перед очима,
Десь лишилась за плечима
Краю рідного межа.

Мли відкрилася завіса.
Під зелені шати лісу
В'їхали мандрівники.
Вітер в кронах люлі-люлі,
Озиваються зозулі,
Сойки й ще якісь пташки.

Та в чарівнім царстві Бога
Зачаїлася тривога,
І її холодні ритми
Дотикаються душі.
А крутий сорочий скрекіт
Натякав на небезпеку,
Втіхи музику глушив.

Коні щулились бентежно
І ступали обережно,
Вершники стискали зброю,
Аж біліли п'ястуки.
Відчувалось: недалеко
Причаїлась небезпека,
Чигає з усіх боків.

Раптом коні захропіли,
Засвистіли люто стріли,
Загримів наказ:
«Хапайте короля-бородача!»
Сипонула вража сила,
Білий світ навкіл закрила,
Аж затьмарилось в очах.

Як гукне король: «До зброї,
Королівські славні вої!»
Всі злетіли хутко з сідел,
Оточили короля.
Королеві що ще треба?
Допоможе Боже небо,
Боже небо і земля!

Отож, стаючи до бою,
Король хутко бородою,
Щоб налити в м'язи сили,
Доторкнувся до землі.
Та відчув: зів'яли жили,
Бо у них забракло сили,
Піт холодний на чолі.

Тут король збагнув: як видно,
Це ж чужа земля, не рідна.
Вузлик з рідною землею
Притулив до бороди
Й дивосилою налився,
Ніби з джерела напився
Чарівної він води.

Короля звияжна сила
Вмить влилась і в воїв жили,
Стали, наче блискавиці,
Смертоносні їх мечі.
«Уперед! – король гукає. –
Смерть на ворога чекає!
На капусту їх січуть!»

І взялись мечі гуляти,
Вражі голови стинати,
Ліс такого бойовиська
Ще не бачив і не чув.
Гнулись шоломи сталеві,
Занімів був Див на дереві
Аж затьмарилось в очу.

Знову славна перемога!
Король мовив: «Слава Богу! –
Ні поранених, ні вбитих
Серед наших вояків!»
А навкiл ворожі трупи
Поодинці й цілі купи –
Є пожива для вовків!

Вiдгадав король достоту
Хитру ворога роботу,
Бо була ж то, безперечно,
Не ватага розбишак.
Зловорожі клятi сили
У злобі непогасимій
З ним розправитись спiшать.

В цьому світовi безмежнім
Треба бути обережним,
Бо на нього небезпека
Буде чигать кожну мить.
Вороги його країни
Будуть прагнути щоднини
Королеву мiць зломить.

Що ж, така у нього доля,
Він – мов явір серед поля,
Всі вітри його хитають,
Намагаючись зігнути.
Та він вірить: сила Божа
Королеві допоможе
На життєвому лану.

Наш король і його військо
Залишили бойовисько,
Подались по бездоріжжю,
Куди доля їх вела.
Ось згорнулись лісу крила,
Перед ними зашуміла
Шовковиста ковила.

Довго їхали степами,
Під відкритим небом спали,
І постіллю їм служили
Тільки сідла та плащі.
Їх проміння цілувало,
Вітри буйні обіймали,
Умивали їх дощі.

Відкривались світу брами,
Пролітали дні за днями,
Ось і царство-государство –
Мандрів сонячна мета.
У ясній ранковій тиші
Сам господар з двору вийшов,
Чемно гостя привітав.

Донесли йому далекі
Чи то люди, чи лелеки,
Хто до нього в гості їде
Із яких країв гряде.
Тож під царських маршів звуки
Гостя цар бере за руку,
До палат своїх веде.

Ось заходять до палати,
Де чекають донька й мати.
Король глянув на царівну,
Розгубився, мов юнак.
Бо була вона знадлива,
Несказанно уродлива,
Лише трішечки сумна.

В короля душа заграла,
Бо царівна в душу впала,
Він красуні отакої
Ще ніколи не стрічав,
Хоч пройшов огонь і воду,
Полонила юна врода
Короля-бородача.

Все поставлено на карту,
Із любов'ю кепські жарти.
Королеві ж залищання
Були прийняті як слід...
По сніжкові молодому
Поверта король додому
Із дружиною в сідлі.

Хоч вже снігом землю вкрито,
Королеві ж – наче літо,
Молода дружина душу
Зігріва і звеселя.
Королеві ж що ще треба?
Йому служить Боже небо,
Боже небо і земля.

Ой королю! Що з тобою?
Ти ж, як лев, ставав до бою!
А тепер тебе у пастку
Заманили вороги.
Не піддайся на облуду!
Хай спаде з очей полуда!
Боже! Дай йому снаги!

В королівським дивокраї
Королеву люд вітає,
Королю ж без королеви –
Ніби птаху без крила.
А до того ж дивна врода –
Горда втіха для народу,
Живострумені тепла.

В небесах по вінця сині,
Мир і спокій у країні,
Вороги попритихали –
Ті бояться, інші ждуть,
Слід ворожий замітають,
Із одруженням вітають
Молодого й молоду.

Ось минає місяць, другий,
Почалася буднів смуга,
Різні клопоти державні –
Де ж подінешся від них?
Там суди, там пересуди,
Скарги, позови, облуди –
Не злічити справ земних.

Та король якусь годину
Завше знайде для дружини,
Поговорить, поголубить,
Все до серця притиска.
Й королева не байдуже
Пригортається до мужа,
Мов калина до дубка.

Бо ж король був щирий, добрий,
І розумний, і хоробрий,
І на вигляд не поганий,
Що рудий, то не біда,
Зір ясний і усміх милий,
І в душі відчутна сила...
От якби не борода.

Якось мовить королева,
Ніби жартом, королеві,
Що він був би ще миліший
Безбородий – хі-хі-хі!
Глянув той дружині в очі –
Легковажність то жіноча,
А чи заміри лихі?

Та вона дивилась щиро,
Тож король таки повірив,
Що сказала королева
Те без умислу, а так.
І король дружину любу
Ніжно-ніжно приголубив,
Цілував її в уста.

Жартома промовив: «Мила,
В справжнього мужчини сила
Не у м'язах, як це звично,
В бороді вона – ось так.
Ото кажуть у народі:
Хто у світі безбородий?
Жінка, євнух та хлопчак».

Звісно, сердитись не варто,
Тож король відбувся жартом.
Королева ж усміхнулась,
Сяє личко молоде.
Засмутилася не дуже,
Але справді таки мужу
Борода оця не йде.

Вороги ж чатують кляті,
Як би короля здолати,
Шлють гінців до королеви,
Щоб дізнатись, що і як.
Королева ж треться, мнеться,
То зітхне, а
то всміхнеться,
У зіницях переляк.

Сполошилися почвари –
Не інакше – діють чари...
Подались до екстрасенсів,
Щоб їм ті допомогли.
І один із них промовив:
«Ну ж і бевзі безголові!
Де ж раніше ви були?»

В короля, як і годиться,
Є пікантна таємниця:
Його сила, щоб ви знали,
Геть уся у бороді.
Отож бороду віджарте,
А тоді його хоч шкварте
З салом на сковороді».

Звісно, вороги зраділи,
Стали братися за діло –
Знову шлють до королеви
Посланця за посланцем.
Щоб вродило їхнє жито,
Не нахрапом, не відкрито,
Стали діяти тихцем.

День при дневі, день при дневі
Тільки й чути:
«Королево! За чарівною красою
Нема рівної тобі.
Тільки зовсім не до речі
(Наче немочі старечі)
Бородатість далєбі.

Ти уволь лиш нашу волю –
І все зміниться без болю.
Твій король, звичайно, красень –
Він ще ж зовсім молодий.
Тож, звичайно, ліпше буде,
Як він з'явиться між люди
Без рудої бороди.

– Я йому про це казала,
Але з того толку мало,
Він усе до жарту зводить –
Говори не говори.

– А ти серед ночі тихо
Відчикриж йому те лихо,
Хай воно вогнем горить.

– Відчикрижить не проблема, –
Сумно каже королева. –
А коли король проснеться,
Що йому сказати тоді?
– Та даремна тут тривога!
От трагедія, їй-Богу!
Суть життя не в бороді.

І вона вчинила тихо
Королеві люте лихо,
Хоч не відала, звичайно,
Того лиха справжню суть,
Лиш гадала недоріка,
Що вертає чоловіку
Молоду його красу.

Рано-вранці, на світанку
Сонце бачить крізь фіранку:
Сплять на ліжку королева
І король без бороди.
І подумало світило:
«В королівстві кепське диво –
Не минути тут біди».

Сонце світлими перстами
Короля полоскотало,
Той протер спросоння очі.
Десь озвалася сурма.
Голоси пташині з саду...
Хотів бороду погладить,
А її уже нема.

Він як схопиться, як крикне –
Аж забрязкотіли вікна,
По навколишніх палатах
Покотилася луна.
Королева з крику того
Підхопилася на ноги,
Стала біла, як стіна.

Жужмом скомкала одержу:
– Що за лихо? Де пожежа?
– Бач! Волаєш про пожежу,
А про бороду мовчиш!
Тож воно таки, напевно,
Хтось тут шастав не даремно
Й тебе, кляту, приручив!

– Ну, навіщо ж ти так грубо?
А казав: тобі я люба.
Ще ж учора палко-палко
Цілував свою жону.
Так кричиш, аж в'януть вуха...
Та яка це тебе муха
Укусила – не збагну.

Чим тебе я засмутила?
Бороду підкоротила?
Так тобі, сказати правду,
Борода не до лица.
Тож навіщо? Хіба піп ти?
Завів бороду в три лікті
І став схожий на ченця.

І король, розкривши рота,
Що сказати, не второпа.
Чи вона така наївна,
Чи підступна – не збагне.
«Може, справді (Боже милий!)
З нею в змові вража сила,
Щоби знищити мене.

Бо ж вертілись в моїм домі
Якісь люди невідомі.
Та невже ж на власних грудях
Він таки пригрів змію?»
– Признавайсь, дружино люба,
Хто штовхнув тебе на згубу?
Волю чиниш ти чию?

Хто встромив меча між нами?
Я ж любив тебе без тями!
Тож навіщо ти, навіщо
Люто зрадила мене?
Кайся ж, ну, служнице вража!
Бо ж негайно кликну стражу –
Й тебе кара не мине!

– Я ж тобі, людино мила,
Віддала і душу, й тіло!
Та невже ж тобі миліша
За дружину борода?
З-за такої от дрібниці
Вивергаєш блискавиці,
Ніби справді вже біда.

Тут король стенов плечима:
Що за бісова личина!
Ні, здається, королева
Учинила зло без зла.
Таки, видно, випадково
Йому бороду казково
Серед ночі відтяла.

– Отже, ти, – король промовив, –
З нечестивцями не в змові?
То навіщо ж ти вчинила
Те, що нам біду несе?
– Нащо ж мала зло чинити!
Лиш тебе омолодити
Забажала – от і все.

– Бачу, ти говориш щиро.
Не лукавиш...Що ж – повірю.
Але ти невільно винна
В тім, що сталася біда.
Борода не для краси, ні –
Міць дає державі, силу
Королівська борода.

А як став я безбородим,
Будуть сунути заброди,
Щоб забрати наші статки,
Погубити короля.
У державі нашій люди
Гірко плакатимуть всюди,
І стогнатиме земля.

Королева плаче, тужить:
– Ой, пробач мені, мій друже!
Ну, яка ж бо я дурепа!
Гріх страшний вчинила я!
– Ну, не плач, не плач, не треба!
Допоможе Боже небо,
Боже небо і земля.

Тільки ж знай: це не дрібниця,
Це державна тасмниця.
Тож про це ніде ні слова,
Щоб не знали вороги.
Ну, а я піду в палати,
Буду думати-гадати,
Як набратися снаги.

Й ризикнула королева
Розказати королеві,
Що до того не посміла
З переляку розказать.
І збагнув король:
«О Боже!
Налетіти скоро може
Навісна ворожа рать!»

Він покликав на нараду
Екстрасенсівську бригаду
(Королівські екстрасенси
Були вірні королю,
То й леліяв їхню силу,
Й що б вони не запросили,
Дарував все без жалю).

От усі зійшлись на тому,
Що у лісі прегустому,
Де князює-владарює
Бородатий Лісовик,
Де цвітуть видющі маки,
Де живуть чарівні мавки,
Де гучний левиний рик,

Де дзвенять струмки і ріки,
Де дивам немає ліку,
Де з глибин вбирає соки
Дивокорінь буйносив, –
Там король во ім'я Боже
Відшукати чари може,
Молодих набратись сил.

І король з своїм загоном
Поскакав за дальні гони,
Де за обрієм далеким
Синьо хмарились ліси.
Всі у панцирі закуті,
Між вояцьких було чути
Й екстрасенсів голоси.

Ось і ліс густий, дрімучий,
Верховіття – попід тучі.
Довелось лишити коней
І надійних конюхів.
Відуни ж, король і вої
Пробирались піхтурою
В царстві звірів і птахів.

Все ж ішли вони землею
Не чужинською, своєю,
Тож не слід чекать загрози
З будь-якої сторони.
У безпеці подорожні...
Але ж чом такі тривожні
Екстрасенси-відуни?

Ось один підносить руку.
Всі завмерли. Ані звуку.
Потім той ступив два кроки,
Обдивився навкруги.
– Підійдіть сюди! – покликав. –
Ось вона, підступність дика,
Не дримають вороги.

Зупиніться і ні кроку,
Ось сліди людей ізбоку...
Біля себе обережно
Обгріба легенький хмиз.
А під ним – провалля грізне,
Гостряки на дні залізні –
Страшно глянути униз.

Кожен ворухив вустами
Й осеняв себе хрестами,
Уявляв себе в проваллі
З ранами від гостряків.
Аж мороз поза плечима...
Тож голубили очима
Дорогих рятівників.

Коли вже прийшли до тям,
Мовили: «Господь із нами!»
Й повели їх екстрасенси
Через хащі до мети,
Через хащі та завали...
Все ж знайшли, кого шукали,
Серед заростів густих.

Лісовик зустрів їх радо,
Кликнув мавок на пораду.
Ті з глибин земних дістали
Еліксир для бороди.
Так земні й небесні сили
Добрий люд, країну милу
Врятували від біди.

ЗМІСТ

Невгасима сила Кобзаря	3
Божого духу сила	7
Плавба	10
Спалах крові	11
Незворотність	12
Птахи пам'яті	13
День пам'яті моєї волі	17
Причетність	18
Із хвилі на хвилю	19
Слава Конотопа	20
Життєві пласти сконденсовані	21
Знак доби	132
Самопізнання	150
Коронація любові	169
Володар глини	174
Королівська борода	188

Літературно-художнє видання

АДАМЕНКО
Микола Петрович
ПЛАВБА

ПОЕЗІЯ

Технічний редактор **Олег Єрмоленко**
Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки **Олени Журко**
Коректор **Олег Єрмоленко**

Підписано до друку 09.11.2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура PragmaticaC.
Ум. друк. арк. 13,5. Ум. фарб.-відб. 13,5. Обл.-вид. арк. 12,56.
Зам. 945. Тираж 250 прим.

Видавець ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
14027, м. Чернігів, вул. Станіславського, 40
Тел.: (0462) 972-664

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції України.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року

Виготівник ФОП Євенок О.О.
м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17-а
тел.(0412) 422-106, e-mail: zt_druk@i.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції України.
Серія ДК № 3544 від 5 серпня 2009 року